МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

СІКОРАКИ ЛІНИ АНАТОЛІЇВНИ

УДК 159.947:37.015.3

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

053 «Психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Литвинчук Алла Іванівна
кандидат психологічних наук, доцент

Житомир – 2025

Висновок кафедри _____

за результатами попереднього захисту: _____

Протокол засідання кафедри

№_____ від «___»_____ 2025 року

Завідувач кафедри Литвинчук Алла Іванівна,
(прізвище, ім'я, по батькові)
кандидат психологічних наук, доцент_____
(підпис)

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти
_____ захистив (ла)
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за шкалою ECTS _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК _____ _____ _____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Сікорака Л. А. Психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 053 - Психологія. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У роботі проведено дослідження психологічних аспектів мотивації пізнавальної діяльності серед здобувачів фахової передвищої медичної освіти.

Мета дослідження: виявити особливості мотивації пізнавальної діяльності та розробити план заходів активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

У теоретичному розділі узагальнено найважливіші підходи вітчизняних і закордонних наукових шкіл до визначення мотивації як багатостороннього психологічного феномена. Здійснено аналіз структури і змісту пізнавальної діяльності в контексті професійної підготовки, а також визначено психологічні характеристики та фактори, що формують і посилюють навчальну мотивацію студентів. Емпіричний розділ містить результати експериментального дослідження, проведеного в закладі фахової передвищої медичної освіти, а саме на базі відокремленого структурного підрозділу Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради. Описано методику і організацію дослідження, спрямованого на визначення основних типів, рівнів і динаміки мотивації. Здійснено аналіз емпіричних даних, завдяки якому були виявлені особливості мотиваційної сфери майбутніх медичних спеціалістів та зв’язок між рівнем мотивації і навчальною успішністю. Розроблено практичні рекомендації для підвищення внутрішньої і професійної мотивації, які сприятимуть удосконаленню освітнього процесу та покращенню якості підготовки медичних кадрів.

Ключові слова: мотивація, пізнавальна діяльність, здобувачі освіти, медична освіта, психологічні особливості, фактори впливу, емпіричне дослідження.

SUMMARY

Sikoraka L. Psychological characteristics of motivation for cognitive activity among students. – Qualification work as a manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in psychology (specialty 053). – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The paper examines the psychological aspects of motivation for cognitive activity among students pursuing higher medical education.

The aim of the study is to provide a theoretical justification and empirical analysis of the structure, content, and influencing factors that affect and determine the motivation for cognitive activity among students.

The theoretical section summarizes the most important approaches of domestic and foreign scientific schools to defining motivation as a multifaceted psychological phenomenon. The structure and content of cognitive activity in the context of professional training are analyzed, and the psychological characteristics and factors that form and strengthen students' learning motivation are identified. The empirical section contains the results of an experimental study conducted at a higher medical education institution, namely at a separate structural unit of the Zhytomyr Medical Institute of the Zhytomyr Regional Council. The methodology and organization of the study aimed at determining the main types, levels, and dynamics of motivation are described. An analysis of empirical data was carried out, which revealed the peculiarities of the motivational sphere of future medical specialists and the relationship between the level of motivation and academic performance. Practical recommendations for increasing internal and professional motivation have been developed, which will contribute to the improvement of the educational process and the quality of training of medical personnel.

Keywords: motivation, cognitive activity, students, medical education, psychological characteristics, influencing factors, empirical research.

ЗМІСТ

ВСТУП 6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 11
1.1. Сутність поняття мотивації як психологічний феномен у вітчизняній та зарубіжній літературі 11
1.2. Структура та зміст пізнавальної діяльності здобувачів освіти 19
1.3. Психологічна природа та чинники впливу на мотивацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти 22
Висновки до розділу 1 25
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ 26
2.1. Методи та організація експериментального дослідження мотивації пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти 26
2.2. Аналіз підходів до формування мотивів пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти 29
2.3. Психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності мотивації здобувачів освіти 38
Висновки до розділу 2 46
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЗАХОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ 47
3.1. Програма заходів активізації мотивації пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти 47
3.2. Практичні рекомендації щодо активізації мотивації пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти 51
Висновки до розділу 3 54
ВИСНОВКИ 55
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 58
ДОДАТКИ 64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні вимоги до професійних компетентностей фахівців з фаховою передвищою, вищою освітою обумовлюють актуальність аналізу ї мотивації пізнавальної діяльності, як ключового аспекту успішного здобуття освіти. Природа мотивації, її структура та фактори впливу є вирішальними в навчальному процесі.

У сучасному світі надзвичайно важливим стає наявність фахівців, які не лише володіють глибокими знаннями та високою професійною майстерністю, але й мають ініціативність, підприємливість та творчий потенціал. Встановлено, що основним чинником ефективності навчання здобувачів освіти є високий рівень їхньої мотивації пізнавальної діяльності. Розв'язання проблем, пов'язаних із мотивацією пізнавальної діяльності, набуває неабиякого значення, оскільки вона визначає якість виконання навчальних завдань і впливає на успішність освітнього процесу. Мотивація здобувачів освіти є багатогранним явищем, що залежить від індивідуальних особливостей, впливу зовнішнього середовища та динаміки розвитку групи. Водночас, мотивація пізнавальної діяльності здобувачів освіти нерозривно пов'язана з їхніми соціальними поглядами, ціннісними установками та переконаннями, які формуються під впливом тієї соціальної групи чи спільноти, до якої вони належать.

Основними складовими педагогічного процесу є мотивація пізнавальної діяльності до професійної діяльності, прагнення до успіху та страх перед невдачею, а також фактори, які визначають привабливість професії для здобувачів освіти, що навчаються у вищих навчальних закладах. Цю проблематику досліджували такі вчені: А.Маслоу, С.Рубінштейн, Х.Хекхаузен, Н.П.Коваленко, С.В.Пономаренко, Г.Д.Поспелова, О.Л.Шерстюк, С.Занюк та інші.

Виявлення професійних мотивацій, інтересів і природніх здібностей здобувачів освіти є одним із ключових факторів, яка здатна вплинути на їхнє майбутнє задоволення обраною професійною діяльністю.

Згідно з теорією А.Маслоу, незадоволені потреби стимулюють людину до активних дій. Але після того, як ці потреби задовольняються, вони перестають бути ключовим джерелом мотивації, поступаючись місцем новим, ще незадоволеним бажанням. Наприклад, вступаючи до навчального закладу здобувач освіти не лише вирішує проблему нестачі знань, отриманих у школі (якщо його мотивація полягає у прагненні до саморозвитку), але й відкриває для себе нові можливості. Він може здобути диплом за обраною спеціальністю, рухатися далі в академічній кар'єрі, наприклад, вступити до магістратури, продовжити навчання в аспірантурі або займатися саморозвитком.

С. Рубінштейн у своїх дослідженнях зазначав, що оцінювання вчинків, яке ґрунтується лише на зовнішніх, спостережуваних аспектах, носить суто формальний характер. Якщо педагог орієнтується виключно на ці зовнішні формальні ознаки поведінки учня, при цьому не проникаючи у їхній справжній зміст, то його розуміння ситуації буде поверховим і обмеженим. Учений підкреслював необхідність врахування індивідуальних особливостей кожного учня не лише на поверхневому рівні, а й з точки зору глибших внутрішніх факторів. Лише так можна зрозуміти справжні мотиви поведінки учня та ефективно впливати на його мотивацію.

Х. Хекхаузен розглядає мотив як усвідомлений чинник, що визначає вибір дій і поведінкові реакції особистості. Загальноприйняте розуміння мотиву полягає в його ролі як рушійної сили дій, через задоволення певної потреби чи досягнення конкретної мети.

С. Занюк у своїх роботах класифікував мотиви навчання за їхнім змістом і динамічними характеристиками. Учений наголошував, що інтерес і особистісна значущість навчання є ключовими факторами його мотивації до освоєння знань. Складність питання мотивації учнів(здобувачів освіти) до

навчання зумовлює багатогранність підходів до розуміння її сутності, природи, структурних складових і функцій.

Таким чином, актуальність цієї проблеми, комплексний підхід поряд із недостатнім рівнем її вивченості, визначає вибір теми нашого дослідження, а саме *«Психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти».*

Мета дослідження: виявити особливості мотивації пізнавальної діяльності та розробити план заходів активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Відповідно до мети та предмета визначено **завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти: їх структури, механізмів, сучасних теорій мотивації, чинників впливу на мотивацію пізнавальної діяльності.

2. Провести емпіричне дослідження мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти різних курсів.

3. Розробити практичні рекомендації щодо активізації мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Об'єкт дослідження – мотивація пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Предмет дослідження – психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Гіпотеза дослідження. Психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти різних курсів є різними.

Теоретико-методологічною основою дослідження є мотивація пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що ґрунтується на поєднанні наукових підходів і концепцій із таких дисциплін, як психологія, педагогіка та соціологія. Сучасні дослідження пізнавальної та академічної мотивації відображені в роботах як зарубіжних, так і українських психологів таких як: І. Антіпова, А. Андреєва, О. Башмакова, Н.Біляєва, Т. Гордєєва, В. Гіжицький, В.Кириченко,

О.Кочарян, Я.Козуб, О.Лавринюк, С.Микитюк, Є. Скворчевська, В.Фролова та ін.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань було застосовано комплекс методів: теоретичні (аналіз та узагальнення наукових літературних джерел); емпіричні (бесіда, анкетування); психодіагностичні методики: методика вивчення мотивів навчальної діяльності здобувачів освіти «Мотивація успіху і страх невдачі» опитувальник А.А.Реана; «Методика вивчення мотивації у ВУЗі» за Т.Ільїной; методика К.Замфір в модифікації А.Реана «Мотивація професійної діяльності»; методи статистичної обробки даних: описова статистика (знаходження рівнів вираженості ознаки у відсотках, середнє арифметичне значення), t-критерій Стьюдента тощо.

Емпірична база дослідження. Дослідження проводилося впродовж трьох тижнів 2025 року на базі Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради. До вибірки ввійшли здобувачі фахової передвищої медичної освіти спеціальності 223 “Медсестринство”, а саме: І курсу (30 осіб) та ІІІ курсу(30 осіб), освітньо-професійних програм сестринська справа та лікувальна справа. Загальна вибірка складала 60 осіб.

Особистий внесок здобувача. У праці, опублікованій у співавторстві, автором здійснено теоретичний аналіз особливостей мотивації та розроблено психологічні чинники підвищення мотивації через потреби у самореалізації, визнанні та особистісному розвитку. Обґрунтовано, що саме мотивація виступає ключовим психологічним детермінантом ефективної трудової діяльності та готовності працівників до участі у прийнятті управлінських рішень. Ідеї співавторів публікації у кваліфікаційній роботі не використовуються.

Апробація та впровадження результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення та результати дослідження були представлені на ІІ міжнародній науково-практичній конференції «Психологічні засади

збереження ментального здоров’я учасників освітнього процесу»(м. Вінниця, Україна; 25-26 вересня 2025року).

Публікації. Теоретичні результати дослідження було представлено у 2 публікаціях.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 38 найменування (із них 6 – іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг роботи складає 62 сторінки, основний зміст роботи викладено на 58 сторінках. Робота містить 5 таблиць та 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1.1. Сутність поняття мотивації як психологічний феномен у вітчизняній та зарубіжній літературі

На сьогоднішній день у науковій сфері накопичено значний методологічний та експериментальний матеріал, що стосується психологічного феномену мотивації. Різні аспекти та компоненти мотивації, такі як зовнішня і внутрішня мотивація, процеси визначення цілей тощо, розглядаються з багатьох теоретичних позицій. У результаті ці підходи взаємодоповнюють один одного, хоча загальної інтегрованої теорії мотивації ще не створено. У межах цього огляду психологічної літератури ми прагнемо звернути увагу на логіку розвитку поглядів щодо визначення поведінки здобувачів освіти, а також на ті аспекти мотивації, які, на наш погляд, є ключовими для розуміння особливостей мотивації сучасних підлітків.

Сучасна система фахової передвищої та вищої освіти стикається з новими викликами, зумовленими трансформаціями умов соціалізації. Серед пріоритетів постає виховання компетентного фахівця, у якому гармонійно поєднуються такі риси, як високий рівень професіоналізму, активна життєва позиція, ініціативність, мобільність, відповідальність, здатність ефективно працювати, швидко реагувати на зміну обставин, ухвалювати самостійні рішення, виявляти повагу до праці, усвідомлювати необхідність постійного оновлення знань і прагнення до самовдосконалення, а також розвивати навички культури міжособистісного спілкування. Очевидним стає те, що ключову роль у становленні такої особистості відіграє позитивна мотивація здобувачів освіти до навчання.

Проблематика формування позитивної навчальної мотивації є предметом уваги численних науковців у галузі педагогіки та психології. Для оцінювання ефективності процесу створення позитивної мотивації до навчання серед здобувачів освіти особливу цінність мають дослідження таких учених, як Ю.Бабанський, В.Богословський, Л.Василенко, А. Виноградова, М.Алексєєва, В.Галузяк, В.Давидов, Д.Ельконін, М.Заброцький, С.Максименко, А.Маркова, Т.Матись, М.Мільман, В.Оконь, А.Орлов, О.Савонько, М.Савчин, М.Сметанський, А.Степанов, З.Хізроєва, В.Шахов та інших. Окрему увагу на мотивацію студентів у закладах вищої освіти з використанням різноманітних навчальних завдань звертали В. Білоус, Л.Горюнова, С. Занюк, В. Козаков, О. Коваленко, Л. Орбан-Лембрик, А.Цимбалюк і С. Цимбалюк, Є. Шматков та інші.

Незважаючи на значне висвітлення питання мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти у науковій літературі, все ж існують певні практичні труднощі у сфері стимулювання зацікавленості здобувачів освіти до навчання. Це впливає на якість їхньої успішності й формування професійних компетентностей як майбутніх фахівців.

Зокрема, особливості навчальної мотивації здобувачів освіти медичних спеціальностей досліджені недостатньо повно. Дефіцит досліджень у цій царині та її значущість для побудови результативного навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах підкреслюють актуальність запропонованої теми й обґрунтовують вибір напряму дослідження.

Комплексне дослідження причин людської поведінки тісно пов’язане з аналізом її потреб і мотивів, які детермінують конкретні дії, загальну поведінку, а також формують поняття мотивації. У цьому контексті доцільно детально розглянути ключові категорії, зокрема «потреба», «мотив» та «мотивація», що дозволяють дослідити чинники та роль мотивації здобувачів освіти у навчальній діяльності.

Потреба визначається як стан індивіда, обумовлений відчуттям браку чогось суттєвого для його існування чи розвитку. Відповідно, потреби виступають джерелом людської активності, сприяючи регуляції поведінки, формуванню напрямків мислення, емоційного стану, почуттів і волі. Усвідомлені індивідом потреби стають основою для постановки певних цілей, способи досягнення яких, спрямовані на задоволення цих потреб, визначаються мотивами. Серед ключових видів потреб виділяють біологічні (забезпечення життєво необхідних умов, таких як їжа чи кисень), матеріальні (необхідність у предметно-суспільній діяльності та встановленні свого місця в соціумі) і духовні (потреба в пізнавальній, творчій або моральній діяльності). Таким чином, саме ці потреби стають основою для формування мотивів до певних видів діяльності. Мотиви, у свою чергу, виконують роль фундаменту мотивації особистості до вибору та здійснення певної діяльності, що безпосередньо впливає на її поведінкові прояви.

Мотиви, які слугують рушійною силою діяльності, формуються під впливом сукупності актуальних потреб. Вони передують активним діям, спрямованим на реалізацію цілей, що покликані задовольнити ці потреби.

Поняття «мотив» у академічному тлумачному словнику української мови визначається як «підстава, привід для якої-небудь дії, вчинку» [1].

За визначенням С. Гончаренка «мотивація – це система мотивів, або стимулів, які спонукають людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Одна й та сама діяльність може здійснюватися з різних мотивів» [5, с. 217].

У педагогічній науці мотивація визнається одним із найважливіших та найбільш досліджених факторів, що визначають успішність освітнього процесу. Вона виступає рушійною силою для будь-якої діяльності: від роботи та спілкування до процесу пізнання.

Вченими виділено три основні типи мотивації до навчання:

– негативна мотивація виникає внаслідок усвідомлення можливих

незручностей або неприємностей, які можуть статися, якщо учень не буде вчитися (наприклад, критика від батьків, викладачів чи однокурсників). Цей вид мотивації зазвичай не є ефективним і рідко забезпечує високі результати;

– мотивація позитивного характеру, що, однак, пов'язана з мотивами, які лежать поза межами самої навчальної діяльності. Така мотивація проявляється у двох формах. По-перше, це соціально значущі прагнення, коли навчання розглядається як засіб досягнення життєвої мети чи виконання особистого призначення. Якщо цей фактор є стабільним і займає важливе місце у системі цінностей здобувача освіти, він стимулює подолання труднощів та сприяє розвитку терпіння і наполегливості. Це один із найбільш потужних та цінних видів мотивації. Однак, без додаткової підтримки іншими мотиваційними чинниками його ефективність може бути обмеженою;

– мотивація негативного характеру, зумовлена вузькоособистими інтересами здобувача освіти, наприклад прагнення отримати схвалення від оточення або забезпечити власне благополуччя [15,16].

Ключовим фактором, який спонукає індивідуума до навчання, є сам процес оволодіння знаннями. Здобувач освіти відчуває задоволення як від діяльності, пов'язаної з пізнанням, так і від отриманих результатів. Це включає відкриття нового, реалізацію власних можливостей та розкриття особистісних здібностей. Таким чином, мотиваційні чинники (або потреби) у процесі навчання безпосередньо випливають із поставлених цілей. Виходячи з цього, мотивація може бути визначена як сукупність внутрішніх імпульсів, які спонукають здобувача освіти до певних дій та вчинків. Поняття мотиву можливо пояснити через запитання: «Які причини спонукають мене діяти саме так?».

Найбільш значущими цільовими цінностями для сучасних студентів на сьогодні є «успіх», «упевненість у собі», «цікава робота», «свобода», «гроші», «розвиток» та ін. Мотивація у кожного студента різна, «вона залежить від його

світогляду, рис характеру, життєвого та професійного досвіду, інтелекту, психофізичних особливостей тощо» [10, с. 42].

Мотивація є гіпотетичним поняттям, яке служить для пояснення впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, що сприяють початку, спрямуванню, інтенсивності та стійкості людської поведінки [36]. Це має вирішальне значення для навчання та створює продуктивність у багатьох особистих і професійних діях [16].

Мотивація – це сукупність факторів, що визначають дії та поведінку індивіда для досягнення мети або виконання діяльності [13].

Це сукупність усіх чинників – усвідомлених чи підсвідомих, колективних і особистісних, які спонукають людину діяти в суспільстві чи групі. Вона є однією з найскладніших задач управлінської діяльності. Мотивація надає сміливість розкривати власний потенціал, прагнути нових досягнень та відкривати для себе досвід поза межами звичної «зони комфорту». Самомотивація займає провідну позицію серед видів мотивації, хоча джерелами натхнення можуть бути й інші фактори, зокрема однолітки, сім’я чи світоглядні переконання. Почуття гордості, що виникає від самомотивації, наповнює людину енергією, спонукаючи просуватися до поставлених цілей. Водночас збудження є природним фізіологічним процесом, контрольованим системою регуляції. Таким чином, мотивація слугує рушієм діяльності. Це комплекс причин і стимулів, які активізують людину, спрямовують її дії на досягнення результатів і підтримують наполегливість до досягнення мети. Мотивація стає ключовим елементом формування компетентності у здобувачів освіти, визначаючи спектр їхніх можливостей та рівень володіння знаннями й навичками в певній сфері.

Мотивація пов’язана з когнітивними процесами, оскільки її мета – збудити бажання вчитися у контексті навчальної діяльності, яка найчастіше нав’язується, та дозволити захопити увагу здобувача освіти, зацікавити його, щоби дозволити йому включитися у діяльність. Потім це дозволяє суб’єкту

прийняти поведінку, яка спонукатиме його активно брати участь у завданні та наполегливо виконувати його [16].

Теорію самовизначення, розроблену Е. Десі та Р. Райаном у 1985 році, згодом уточнили в ряді інших публікацій. Вона, як і теорія самодетермінації, пояснює важелі мотивації, які спонукають людину до здійснення певної діяльності. У межах цієї теорії стверджується, що кожен постійно прагне до саморозвитку, щоб збільшити свій потенціал, бути здатним долати нові виклики та знаходити нові можливості. Подібна поведінка визначається задоволенням трьох основних психологічних потреб:

– потреба в компетентності проявляється тоді, коли людина відчуває задоволення від ефективної взаємодії з оточенням, успішно контролюючи фактори, що впливають на результат завдання, та максимально використовуючи свій потенціал;

– потреба в автономії стосується відчуття, коли людина сприймає свої почуття як джерело власної поведінки та вчинків, без впливу зовнішніх або внутрішніх протиріч;

– потреба у соціальній приналежності проявляється через відчуття єдності, усвідомлення зв’язку з іншими, залученість до взаємодії та увагу до оточуючих. Водночас це включає сприйняття бути об’єктом уваги з боку інших і відчуття своєї належності до колективу [37].

Згідно з цією теорією, для стимулювання мотивації, залученості та наполегливості здобувача освіти важливо створювати умови, які сприяють автономії, підтримують відчуття компетентності та соціальної приналежності. Це допомагає розвивати у здобувачів самовизначеність, яка мотивує їх добровільно й усвідомлено брати участь в освітніх заходах закладу освіти. Автори класифікують основні форми мотивації за ступенем самодетермінації – тобто рівнем, на якому людина виконує діяльність з внутрішньою узгодженістю та добровільним погодженням. Вони виділяють три категорії мотивації: зовнішню мотивацію, внутрішню мотивацію та демотивацію.

Внутрішня мотивація виникає тоді, коли індивід бере участь у діяльності не заради винагороди, а через щире задоволення від процесу. Така мотивація є найбільш самовизначеною і вважається найефективнішою, оскільки базується на щирій зацікавленості. Наприклад, здобувач освіти, який пише текст просто тому, що любить писати і бажає поділитися своїми думками, демонструє внутрішню мотивацію. Навпаки, зовнішній вплив, як-от тиск з боку викладача чи батьків або необхідність виконати завдання через відсутність альтернативи, може значно підривати ефективність мотивації. Внутрішня мотивація близька до концепції «потоку» – стану глибокого занурення у діяльність. Внутрішня мотивація часто спостерігається в іграх або інших хобі, які люди обирають заради самої діяльності. У цьому стані здобувач повністю віддається процесу, відчуваючи повне залучення без особливих спонукань чи зусиль. Діяльність стає автотелічною – самодостатньою та самодостатньою ціллю.

Зовнішня мотивація виникає через вплив зовнішніх або внутрішніх чинників, які спонукають до виконання певного завдання. До таких чинників можуть належати вимоги викладача чи батьків, прагнення отримати гарну оцінку, винагороду, потреба у визнанні, страх покарання, почуття провини тощо. У подібних випадках здобувач освіти діє під тиском, виконуючи завдання або через зобов’язання, що нав’язане ззовні, або через відповідальність, яку він добровільно бере на себе. Метою його дій є отримання результату, який безпосередньо не пов’язаний із процесом самої діяльності.

Демотивація ж характеризується повною відсутністю мотивації, що може бути спричинено різними факторами. Часто це відчуття втрати контролю чи переконання, що виконання завдання не вплине на реальний стан справ. Іншим прикладом демотивації є ситуація, коли людина виконує завдання без розуміння його мети чи користі від результату. У подібних ситуаціях здобувач не усвідомлює взаємозв'язку між власними діями та досягнутими результатами., що призводить до втрати інтересу й поступового відсторонення від діяльності.

Теорія Десі та Райана не розглядає внутрішню і зовнішню мотивацію як протилежності. Натомість вона представляє їх у вигляді континууму, організованого за ієрархічною класифікацією залежно від рівня самовизначення, який вони передбачають [35].

Теорія самовизначення є ключовою основою для багатьох сучасних досліджень, що стосуються автономної та контрольованої мотивації здобувачів освіти. Вона пропонує викладачам цінні концепції, які, наприклад, дозволяють чітко розрізняти різні типи мотивації учасників освітнього процесу. Зокрема, теорія допомагає відрізнити мотивацію здобувача, який відвідує навчальний заклад лише через тиск з боку батьків, від мотивації того, хто робить це свідомо, розуміючи значення освіти для свого майбутнього і накладаючи на себе внутрішню дисципліну. Найбільш автономні форми мотивації сприяють кращим когнітивним і поведінковим результатам у процесі навчання. З урахуванням цієї закономірності можна адаптувати педагогічні підходи до індивідуальних мотиваційних профілів здобувачів освіти, що сприятиме ефективнішому засвоєнню знань.

Ескріва-Булі, Тесс'є й Сарразін [33] акцентують увагу на значущості мотиваційного клімату, який створюється викладачем. Важливо, щоб цей клімат сприяв задоволенню трьох ключових потреб: компетентності, автономії та соціальної близькості. Від рівня їх задоволення залежить розвиток автономної мотивації у здобувача освіти. Цей аспект підкреслює необхідність ретельного врахування факторів, які впливають на реалізацію цих потреб або, навпаки, спричиняють їх фрустрацію.

Деякі дослідники вказують, що мотивація до професійної діяльності є важливим і актуальним аспектом у сфері психології. Адже і результати, і сам процес засвоєння знань та навичок значною мірою визначаються рівнем залученості до навчання та зацікавленості здобувачів [14].

Інші, визначають мотивацію професійної діяльності як комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів, що спрямовують особистість на свідому

професійну активність, основною метою якої є виконання конкретних завдань та досягнення поставлених цілей [15].

Мотиви професійної діяльності формуються завдяки усвідомленню об'єктів і предметів цієї діяльності, таких як здобуття освітнього ступеня, самопізнання, самореалізація або реалізація бажань у професійній сфері. Для задоволення зазначених потреб необхідно вирішити низку освітніх завдань, що, своєю чергою, сприяє глибшому розумінню індивідом свого професійного вибору [19].

1.2. Структура та зміст пізнавальної діяльності здобувачів освіти

Активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти є однією з ключових проблем сучасної педагогічної науки. Її актуальність зумовлена необхідністю пошуку та розробки оптимальних методичних підходів і засобів навчання. Питання розвитку пізнавальної діяльності постійно перебувають у центрі уваги дослідників, адже його успішне вирішення сприяє підвищенню ефективності, результативності та якості освітнього процесу. Проблематика управління навчально-пізнавальною діяльністю стала об'єктом досліджень таких науковців, як П.Атаманчук, Б.Коротяєв, В.Лозова, В.Онищук, Т. Шамова та інших.

Основні положення дослідження пізнавальної діяльності знайшли відображення у роботах В. Вергасова, Т. Шамової, Г. Щукіної. Різним аспектам активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти присвячені праці відомих фахівців у галузі педагогіки й психології: А.Алексюка, С.Архангельського, В.Вергасова, В.Володька, С.Зінов'єва, В.Ляудис, Р.Нізамова, В. Семиченка та багатьох інших.

Розглянемо поняття діяльності та пізнавальної діяльності. С. Гончаренко розглядає діяльність як прояв існування людини у світі, її здатність впливати на реальність і вносити в неї зміни. С. Максименко вказує, що діяльність людини є свідомою активністю, яка виражається через систему дій,

спрямованих на досягнення поставленої мети. Подібну позицію займає М. Варій, трактуючи діяльність як внутрішню та зовнішню активність людини, спрямовану на особистісний розвиток, перетворення предметів і явищ або створення нових елементів відповідно до людських потреб. О. Сергєєнкова та В. Синявський вбачають у діяльності специфічно людську форму активного ставлення до реальності.

Пізнавальна діяльність становить невід'ємну та ключову частину людської активності, яка сприяє прогресу як суспільства загалом, так і особистості зокрема. Цей вид діяльності належить до специфічно людських форм взаємодії. Вивчаючи різні аспекти життя людини, вона водночас виступає об'єктом дослідження для психології та інших наукових дисциплін.

У дослідженнях Н. Ярослав визначено, що пізнавальна діяльність визначено, як чуттєву або раціональну (логічну). Автор описує «чуттєву пізнавальну діяльність, яку забезпечує робота органів чуття, складають відчуття і сприймання. Раціональна (логічна) пізнавальна діяльність виходить за межі чуттєвих даних і здійснюється шляхом мислення та уяви. Це відкриває можливість переходу до якісно нового способу побудови образу світу: від відтворення чуттєво даного до створення нового, що поглиблює наші знання про довколишнє середовище. Результати чуттєвого та раціонального пізнання дійсності стають досвідом індивіда завдяки його пам'яті» [32].

Через «процес виявлення активності, спрямованої на об'єкт пізнання» розглянуто пізнавальну діяльність особистості Т. Тернавською [29], які зображено на рис. 1.1. і включають відображення дійсності.

В дисертації О. Венгер визначає пізнавальну діяльність через «свідоме виявлення активності індивіда, спрямоване на пізнання навколишньої дійсності, що здійснюється упродовж усього життя, у всіх видах діяльності і соціальних взаємостосунків, містить у своїй структурі мотиваційно-вольовий, процесуально-операційний і результативний компоненти та здійснюється за допомогою пізнавальних актів розуміння та рефлексії» [3].

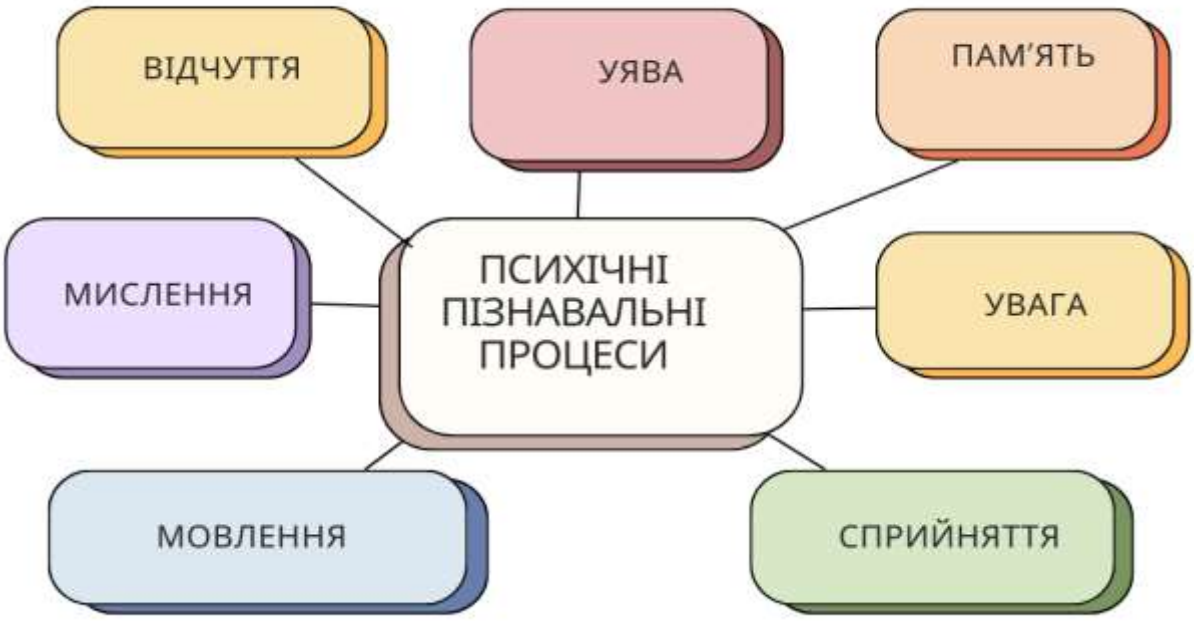

Рис. 1. 1. Пізнавальна діяльність особистості за Т. Тернавською

Пізнання та навчання становлять єдиний процес, у якому формується особистість, визначена навчально-пізнавальною діяльністю. Ця діяльність є свідомим процесом, під час якого людина здобуває нові знання, опановує методи діяльності та розвиває творчі здібності. У результаті відбувається трансформація знань і «спеціалізація особистості».

До розгляду пізнавальної діяльності особистості підходили з різних точок зору. Значна кількість психолого-педагогічних досліджень було спрямовано на вивчення проблем формування пізнавального інтересу та активності, що є невід'ємними складовими цієї діяльності.

Основою пізнавального процесу є діалектична формула пізнання, що розкривається через активність як форму ставлення та взаємодії людини з навколишнім світом, який вона досліджує. Застосування методів активізації сприяє інтеграції інноваційних технологій і засобів навчання в дидактичний процес, а також забезпечує особистісну орієнтацію кожного освітнього закладу.

1.3. Психологічна природа та чинники впливу на мотивацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти

Загалом, аналізуючи психологічні теорії, ми встановили, що дослідники приділяли увагу як змістовному аспекту мотивації, так і її динамічному боку, тобто тому, що визначає її сутність і тому, що слугує рушійною силою.

За визначенням В. Кременя мотивація розглядається як «складна система спонукань, що зумовлюють спрямування активності індивіда на отримання, перетворення і збереження нового досвіду (знань, умінь, спонукань, способів дій, вражень, уподобань)» [9, с. 528].

Удосконаливши це визначення, можна зазначити, що *формування мотивації зводиться до набуття знань і розглядається як процес, орієнтований на задоволення потреб і формування зацікавленості здобувачів освіти до пізнавальної діяльності.*

Дослужуючи спонукальні чинники, дійшли висновку, що переважна більшість науковців вважають що це виключно зовнішні умови, інстективні сили та потреби. Мотиваційні процеси розглядаються на трьох рівнях, а саме: на психологічному (психологічні процеси, що відбуваються у нервовій системі); на енергетичному; на рівні смислів та внутрішньої організації особистості.

Виявлено, що в психологічних дослідженнях присвячених питанням мотивації, характерним є те, що деякі автори заперечують самостійність мотиву. Так, мається на увазі ототожнення мотиву з потребами.

Дослідження проблем мотивації охоплює аналіз аспектів активації, стимулювання, управління та реалізації спонукальних чинників. Крім того, виділяють формувальний компонент мотивації, який включає процеси мотивування, розвиток мотиваційних механізмів та прийняття рішень, і дієвий компонент, що відповідає за її практичні функції.

У процесі дослідження впливу на пізнавальну діяльність здобувачів освіти зазвичай виділяють два ключові чинники: особистісні (внутрішні) і

ситуаційні (зовнішні). Відповідно до цього, мотивація поділяється на внутрішню та зовнішню. Внутрішня мотивація характерна для особистості, яка спрямовує власні зусилля на досягнення поставлених цілей, тоді як зовнішня мотивація обумовлена зовнішніми обставинами та об'єктивними потребами.

Здобувачі освіти з внутрішньою мотивацією виявляють зацікавленість як до окремої теми, так і до предмета загалом. У них сформовано стратегію особистісного розвитку – план, який допомагає реалізувати їхні потреби, життєві та професійні цінності. Однак брак знань, навичок та практичного досвіду стає перепоною на шляху до реалізації в майбутній професійній чи підприємницькій діяльності. У таких випадках домінують професійні, пізнавальні та особистісні мотиви, які виступають ключовими чинниками навчального процесу.

Зовнішня мотивація здобувачів освіти обумовлена очікуванням отримання винагороди або уникнення покарання, що свідчить про перевагу прагматичних мотивів. До таких мотивів належать, зокрема, прагнення досягти позитивної тематичної оцінки з предмету, здобути кваліфікаційну атестацію, отримати свідоцтво про робітничу професію або диплом. Подібний тип мотивації здебільшого характерний для здобувачів освіти із низьким рівнем навчальних досягнень та завищеною самооцінкою.

Зовнішні чинники формують вплив на особистість опосередковано, через призму внутрішніх умов. До внутрішніх мотивів дослідник зараховує внутрішній стан особистості, а також систему її ставлень до конкретної життєвої ситуації, в якій має бути реалізована діяльність.

Мотивація пізнавальної діяльності включає безліч чинників і взаємопов'язаних стимулів. Тож процес її формування не зводиться лише до посилення позитивного або ослаблення негативного ставлення до навчання, а є багатогранною системою з комплексною мотиваційною структурою.

У сучасній системі освіти покращення підготовки майбутніх фахівців є складним завданням, яке залежить від низки ключових чинників. Одним із них

виступає належний рівень мотивації здобувачів освіти пізнавальної діяльності, що повинно відповідати цілям і завданням освітньої діяльності у закладах освіти. Формування пізнавальних мотивів, які є важливою складовою професійного розвитку, набуває особливої актуальності, адже все більше сучасних здобувачів освіти поступово втрачають інтерес і внутрішнє спонукання до навчання.

Висновки до розділу 1

Професійна освіта має на меті підготовку фахівців, здатних ефективно вирішувати професійні завдання та сприяти розвитку відповідної галузі в Україні. Успішне оволодіння знаннями та навичками нерозривно пов’язане з мотивацією до освоєння професії, яка формується на основі системи стимулів.

Відтак, у процесі навчання особливо важливо створити умови, що мотивуватимуть здобувачів до глибокого засвоєння теоретичних і практичних аспектів обраної спеціальності, аби в подальшому вони могли успішно застосовувати здобуті знання у своїй професійній діяльності.

Проблема мотивації нині набуває особливого значення, особливо в умовах дистанційного навчання, кризових періодів. У такі часи формуються нові мотиви, ціннісні орієнтації, потреби і інтереси, які, своєю чергою, сприяють перебудові особистісних якостей та впливають на основні аспекти взаємодії між індивідом і суспільством. Дослідження специфіки мотивації до навчальної діяльності є надзвичайно важливим і має враховувати кілька ключових факторів. Передусім слід зважати на те, що мотивація пізнавальної діяльності здобувачів освіти спирається на зацікавлення обраною професією ще до вступу до закладу освіти. Згодом зацікавленість трансформується у професійні інтереси та мотиви, що суттєво впливає на світогляд і систему цінностей особистості. Точне діагностування професійних схильностей, мотивів та інтересів значно підвищує ймовірність майбутнього задоволення обраною професією. Ставлення до професійної діяльності та мотиви її вибору

стають вагомими чинниками, які визначають успішність навчання та формування професійних навичок в загальному контексті.

Таким чином, питання мотивів поведінки і механізмів мотивації пізнавальної діяльності залишається одним із центральних у сучасній психології.

РОЗДІЛ 2
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

2.1. Методи та організація експериментального дослідження мотивації пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти

У цьому розділі викладено логіку проведення дослідження, опис вибірки респондентів, обґрунтування використаних методів, а також способи обробки отриманих емпіричних даних. Організація емпіричного дослідження ґрунтувалася на теоретичних засадах, поданих у першому розділі.

Дослідження проводилося 3 тижні у 4 етапи:

1 етап – пошуковий, здійснювався підбір та аналіз літератури з проблеми дослідження, вибір об’єкта та предмета дослідження, розробка плану та підбір діагностичного інструментарію;

2 етап – дослідницький, здійснювалась підготовка проведення дослідження впливу мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти на якість навчальної діяльності, аналіз результатів дослідження;

3 етап – узагальнюючий, здійснювалось узагальнення, оформлення та опис отриманих результатів;

4 етап – розробка практичних рекомендацій щодо розвитку мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

База дослідження: Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради. У дослідженні взяли участь 60 здобувачів фахової передвищої медичної освіти за спеціальністю 223 “Медсестринство”, з них:

- 30 здобувачів освіти 1 курсу освітньо-професійних програм сестринська справа та лікувальна справа;

- 30 здобувачів освіти 3 курсу освітньо-професійних програм сестринська справа та лікувальна справа.

Спеціальність 223 “Медсестринство” передбачає створення чотирьох освітньо-професійних програм [26], які зображені на рис.2.1.

Рис. 2.1. Освітньо-професійні програми спеціальності 223 “Медсестринство”

Формування мотивації пізнавальної діяльності розглядається як невід'ємна складова професійної підготовки майбутніх медичних працівників. Це забезпечує процес становлення професійної особистості з розвиненим критичним і технічним мисленням, здатної вирішувати завдання різних рівнів складності, проявляти ініціативність і наполегливість, а також ефективно працювати в команді, що має соціальну цінність [21,25].

Методика дослідження мотивації пізнавальної діяльності представляє собою поєднання методів, прийомів та засобів. Спрямована на якісне формування професійності майбутніх медичних працівників.

При виборі діагностичних методик міркувалися позицією, що мотивація пізнавальної діяльності залежить від усвідомлення значущості обраної професії.

Для досягнення мети дослідження було використано такі діагностичні методики:

1. Методика вивчення мотивів навчальної діяльності здобувачів освіти «Мотивація успіху і страх невдачі» опитувальник А.А. Реана (дод. А).

Опитувальник складається з набору тверджень, на які здобувач освіти дає відповіді, висловлюючи ступінь згоди. Аналіз результатів дозволяє визначити, який тип мотивації домінує у здобувача освіти.

2. «Методика вивчення мотивації у ВУЗі» за Т.Ільїной (дод.Б).

Методика Т. Ільїной допомагає виявити домінуючі мотиви навчальної діяльності здобувачів освіти. Вона базується на трьох основних шкалах:

- «Придбання знань» (пізнавальні мотиви).
- «Оволодіння професією» (професійні мотиви).
- «Отримання диплому» (мотиви статусу).

Методика дозволяє визначити, які мотиви є найбільш значущими для конкретного здобувача освіти, і як вони впливають на його навчальну діяльність.

3. Для аналізу та порівняння мотиваційних складових (внутрішньої мотивації, зовнішньої позитивної мотивації та зовнішньої негативної мотивації) серед здобувачів освіти I та III курсів було застосовано методику К.Замфіра у модифікації А. Реана (дод. В). В основі є концепція внутрішньої та зовнішньої мотивації. Внутрішня мотивація характеризується тим, що сама діяльність приносить особистісне задоволення і є цінною самостійно. Зовнішня мотивація виникає тоді, коли основним рушієм професійної діяльності стає прагнення задовольнити потреби, які не пов’язані зі змістом самої роботи (наприклад, бажання досягнути соціального престижу, отримати зарплату тощо). Зовнішні мотиви, у свою чергу, поділяються на позитивні й негативні. Серед них зовнішні позитивні мотиви вважаються більш ефективними та бажаними порівняно з негативними. Респондентів знайомили з інструкцією, з переліком мотивів професійної діяльності, і попросили оцінити їх важливість за шкалою від 1 до 5 балів.

Кожна відповідь здобувача освіти оцінювалась за рекомендаціями, які наведені до кожного тесту (див. дод. А, Б, В) окремо, розподіл балів та шкала оцінювання наведена до кожної діагностичної методики.

Успішність та якість навчальної діяльності здобувачів освіти залежить від низки чинників, серед яких важливу роль відіграють природні здібності та рівень мотивації до навчання. Відомо, що цей процес базується на складній системі взаємозв'язків, яка за певних обставин може впливати на компенсаторний механізм особистості. Завдяки активній діяльності можливо частково компенсувати недостатність природних здібностей шляхом інтенсивного розвитку мотивації [25]. Це, у свою чергу, сприяє досягненню вагомих результатів у навчанні. У ході такої діяльності перед суб'єктом постає завдання вибору: спрямувати свої дії не лише на виконання безпосередньої мети навчальної роботи, але й враховувати матеріальні умови та реальні життєві обставини. Цей вибір тісно пов'язаний із моральним рівнем особи та її усвідомленими орієнтирами моральної свідомості. За таких умов індивід продовжує осмислювати власну відповідальність за свої вчинки і пов'язує поведінкові акти із соціальною складовою. Усвідомлення сформованих цінностей, які становлять основу його свідомості, сприяє формуванню стабільної життєвої позиції, орієнтованої на баланс власних інтересів. Таким чином, мотивація до діяльності в умовах вибору прямо залежить від значущості моральних орієнтирів, що перебувають під впливом соціальних аспектів мотиваційного процесу.

2.2. Аналіз підходів до формування мотивів пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти

Оцінка особливостей мотиваційної сфери особистості відіграє ключову роль у передбаченні успішності будь-якої діяльності. У контексті фахової передвищої освіти мотиви, пов'язані з освоєнням медичної спеціальності, мають свої специфічні риси. Формування мотивації супроводжується характерними труднощами, особливо на тлі підвищення її значущості. Важливість мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти визначається рядом аспектів, головним серед яких є завдання формування особистості.

Вивчаючи праці відомих науковців А.К.Маркової, Л.І.Божович приходимо до висновку, що навчання розглядається як «напружена праця, і

можливе воно лише при сильній і стійкій мотивації саме навчальної діяльності. У структурі професійної майстерності все більше місце стали займати інтелектуальні компоненти. Їхнє формування вимагає більш ефективної навчальної діяльності, що в значній мірі залежить від існуючих мотивів. Підвищилося значення наступного самостійного навчання, розширення і поглиблення знань. Можливо це лише в тому випадку, якщо в процесі навчання сформовані необхідні мотиви» [25].

У більшості здобувачів освіти можна спостерігати відносно стійкі мотивації до пізнавальної діяльності. Водночас є і такі, хто демонструє негативне ставлення до освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Подібне ставлення часто формується через розбіжність між уявленнями про майбутню професію, які були в абітурієнта раніше, та реальністю, з якою він стикається під час навчання. Деякі вступники бачать свою майбутню професію виключно через романтичну призму. Коли ж у процесі навчання вони детальніше знайомляться з її специфікою, інтерес до обраної спеціальності може згаснути, що нерідко спричиняє негативне ставлення до освітнього процесу загалом.

Нами встановлено, що в процесі професійної підготовки здобувачів медичної сфери є ряд невирішених проблем [22], які впливають на рівень мотивації пізнавальної діяльності, що в свою чергу впливає на рівень професіоналізму. Тому нами здійснений більш ретельний підбір учасників експерименту.

Експеримент проводився із залученням здобувачів освіти першого та третього курсів, при цьому бралися до уваги рівень загальної освіти, успішність, вік, стать та напрям професійної підготовки – спеціальність 223 “Медсестринство”. Зі складу генеральної сукупності були обрані здобувачі освіти з базовою середньою освітою.

Розподіл учасників здійснювався за рівнем навчальних досягнень, а саме: «початковий» – від 1до 3 балів, «середній» – від 4 до 6 балів, «достатній» – від 7 до 9 балів і «високий» – від 10 до 12 балів [27].

Розподіл респондентів на групи, а також узагальнені результати успішності здобувачів освіти представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Розподіл учасників групи І курсу та групи ІІІ курсу
за успішністю

Група І курсу, 30 осіб				Група ІІІ курсу, 30 осіб			
Оцінка (бали)	Кількість оцінок	Загальний бал	Середній бал	Оцінка (бали)	Кількість оцінок	Загальний бал	Середній бал
1	–	–		1	–	–	
2	–	–		2	–	–	
3	–	–		3	–	–	
4	–	–		4	–	–	
5	–	–		5	–	–	
6	9	54		6	8	48	
7	5	35		7	7	49	
8	4	32		8	9	72	
9	9	81		9	2	18	
10	2	20		10	3	30	
11	1	11		11	–	–	
12	–	–		12	–	–	
Разом	30	233	7,8	Разом	30	217	7,2

Представлені дані таблиці 2.1. вказують на необхідність приведення здобувачів групи І курсу та групи ІІІ курсу до одного рівня успішності, тому було сформовано дві гіпотези – Н0 і Н1.

За гіпотезою Н0 – в групах відмінність не суттєва,, тоді як гіпотеза Н1 – у групах суттєва відмінність в успішності [31, с. 51–54].

Для перевірки гіпотез, зважаючи на те, що рівень навчальних досягнень прямопропорційно впливає на результати досліджень, надійність отриманих

даних буде перевірено за допомогою статистичного непараметричного критерію χ^2, який обчислений за формулою:

$$\chi^2_{\text{емп.}} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^{L} \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}, \quad (2.1.)$$

де N –загальна кількість здобувачів освіти (60 осіб); M – загальна кількість здобувачів I курсу (30осіб); n_i – кількість здобувачів I курсу, які мають бали високого рівня – n_1, середнього рівня – n_2 та низького – n_3; m_i – кількість здобувачів освіти III курсу (30 осіб), які мають бали високого рівня – m_1, середнього рівня – m_2 та низького – m_3; L – шкала оцінювання (у нашому випадку L=3).

$$\chi^2_{\text{емп.}} = 30 \cdot 30 \cdot \left[\frac{\left(\frac{9}{30} - \frac{8}{30}\right)^2}{9+8} + \frac{\left(\frac{18}{30} - \frac{18}{30}\right)^2}{18+18} + \frac{\left(\frac{2}{30} - \frac{3}{30}\right)^2}{2+3}\right] = 900 \cdot 0{,}00029 = 0{,}261$$

Значення критерію $\chi^2_{\text{емп.}}$становить 0,261, $\chi^2_{\text{теор.}}$ становить 1,96.

$\chi^2_{\text{емп.}} < \chi^2_{\text{теор.}}$, це означає, що вибірки мають не суттєву відмінність, є однорідними і за правилами прийняття рішень немає підстав для спростування гіпотези H0.

Таким чином, однорідний склад груп дозволяє успішно проводити експеримент з дослідження мотивації пізнавальної діяльності, виключає вплив фактору навчальних досягнень (рівня підготовки) на надійність і достовірність результатів експерименту.

Пізнавальна діяльність, окрім операційних складових (знань, умінь і навичок), також охоплює мотиваційні компоненти. Саме вони визначають для здобувача освіти значущість того, що він опановує і засвоює, його ставлення до навчання, його змісту, способів виконання та досягнутих результатів. Основною складністю є те, що мотиваційну сторону навчання, на відміну від змістовної, не можна чітко запрограмувати у навчально-методичних матеріалах – її необхідно формувати. Вважається, що на розвиток мотивів впливають пізнавальні елементи, імовірність досягнення успіху та рівень амбіцій,

уявлення та очікування, а також особистісні конструкти, переконання й цінності, які складають психологічну основу поведінки.

Формування мотивів навчання загалом полягає в тому, щоб сприяти трансформації наявних у здобувача-початківця загальних спонукань (які є уривчастими, імпульсивними, нестійкими, зумовленими зовнішніми стимулами, миттєвими, неусвідомленими і малоефективними) у зрілу мотиваційну сферу зі стійкою структурою. Це передбачає домінування окремих мотивів, їх пріоритетність та вибірковість, що формують індивідуальність особистості. Така мотиваційна система включає як активні, так і довгострокові мотиви.

Деякі автори розглядають вплив мотиваційних чинників, які визначають внутрішню привабливість або раціональну необхідність конкретного вибору. Особлива увага приділяється внутрішнім факторам, серед яких виокремлюють: безпосередньо професійні аспекти (зміст праці, процес виконання, кінцевий результат), умови праці (соціальні, організаційні, територіально-географічні, фізичні), а також можливості, які професійна діяльність відкриває для досягнення позапрофесійних цілей (спілкування, інтелектуальний розвиток, забезпечення і зміцнення здоров’я, дозвілля і розваги, отримання матеріальних ресурсів, здобуття бажаного соціального статусу, участь у громадській діяльності тощо) [25].

До зовнішніх мотиваційних факторів автори зараховують такі елементи: фактори тиску (вимоги об’єктивного характеру, рекомендації, поради), фактори притягування або відштовхування (приклади, усталені еталони соціальної престижності), а також фактори інерції (звичні види діяльності, стереотипи вже існуючих соціальних ролей). Водночас внутрішні фактори впливають на формування саме внутрішніх мотивів. Їх відсутність чи недостатній розвиток може бути спричинена порушенням взаємозв’язків між основними складовими навчального процесу. Це трапляється, коли не

функціонують належним чином принципи навчання, що забезпечують регулятивну роль цієї системи.

Мотив є важливим елементом структури діяльності, що дозволяє зробити висновок: його формування та розвиток можливі лише в рамках самої діяльності, де її цілі максимально відповідають суті мотиву. Організація освітнього процесу здобувачів освіти будується на принципі поділу циклу занять за конкретною темою на кілька етапів. Кожен із цих етапів може включати від двох до десяти й більше занять, залежно від обсягу навчального матеріалу, серед яких присутні як теоретичні, так і практичні чи тренувальні.

Перший етап циклу занять має бути спрямованим на мотивацію здобувачів освіти. У цей період формуються зацікавленість у змісті матеріалу, що вводиться, та усвідомлення його значущості і місця в майбутній професійній діяльності. Вже на цьому етапі кожен здобувач освіти повинен ознайомитися із загальною моделлю професійної діяльності, яка базується на вивченій темі. На наступних етапах циклу, таких як складання орієнтовної схеми дій та тренувальний етап, поступово розвивається професійний інтерес, який є ключовим компонентом процесу самовизначення особистості у професійній сфері. Усвідомлене особистісне сприйняття здобувачем теми занять проявляється через актуальні мотиви поведінки й діяльності.

Важливо формувати у здобувача медичного фаху прагнення до досягнення професійних навичок ще в процесі навчання, де поставлені цілі гармонізуються з професійними вимогами. Для цього навчальні завдання повинні мати професійний характер, спрямовуючи здобувача до самостійного вирішення питань на основі розробленої ним самим орієнтовної схеми. Проте, навчальний матеріал окремих освітніх компонентів не завжди дозволяє здійснити прямий перехід від загальної моделі діяльності до самостійного складання чіткого плану дій. У таких випадках пропонується після мотиваційного етапу запровадити етап створення алгоритму дій, що сприятиме кращому засвоєнню та застосуванню матеріалу.

На завершальному етапі циклу – продуктивному – здобувачу надається можливість застосувати набуті знання у процесі виконання соціальних ролей, базованих на тематиці навчання. Умови роботи на цьому етапі повинні максимально відповідати професійним реаліям. Здобувач має виробити адекватну самооцінку своєї професійної компетентності, працюючи в «виробничому» колективі та виконуючи всі доступні в межах визначеної діяльності професійні функції. На цьому етапі розвиваються ключові мотиви професійного самовизначення особистості, а також формуються важливі професійні якості, необхідні для майбутньої спеціалізації.

Важливу роль у цьому відіграє спрямованість на розвиток пізнавальної діяльності та індивідуальний підхід до навчання, як у системі базової освіти, так і в межах післядипломної підготовки. Саме це створює умови для формування мотивів до пізнавальної діяльності.

Здобувачів освіти необхідно навчати основам самоаналізу власної мотиваційної сфери шляхом опанування таких прийомів:

- аналіз відповідності між мотивами та цілями навчального процесу;

- визначення розбіжностей між ними (наприклад, бажання навчатися, оволодіння культурними цінностями або престижною професією можуть суперечити меті, такій як механічне завчання чи проста грамотність);

- усвідомлення гнучкого зв’язку між мотивами і цілями (зокрема, одні й ті самі цілі можуть підкріплюватися різними мотивами, так само як один мотив може реалізовуватись через різні цілі);

- аналіз можливості взаємодії «позитивних» мотивів (прийнятих у суспільстві) із «негативними» цілями (які не відповідають суспільним нормам) і навпаки;

- аргументоване обґрунтування свого вибору певного поєднання мотивів і цілей;

- розпізнавання мотиваційного портрета, тобто співвідношення мотивів і цілей, які характеризують конкретну особистість чи групу здобувачів освіти.

Виконання цих вправ дозволяє здобувачам освіти краще усвідомлювати свою власну мотиваційну структуру, виявляти перспективи особистісного розвитку.

Регулярна практика такого аналізу може сформувати у здобувача освіти звичку рефлексувати щодо своїх мотивів, що позитивно вплине на його моральне й духовне становлення.

На основі досліджень, які аналізують процес формування мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти у межах особистісно орієнтованого навчання в галузі психології, а також спираючись на власні спостереження, було визначено умови, що сприяють ефективному управлінню процесом формування позитивної мотивації під час вивчення різних освітніх компонентів. Серед ключових умов виділяються такі:

1. Проведення вимірювань і оцінки на етапах початкового, поточного та підсумкового характеру, які дають змогу визначити ставлення здобувачів освіти до використаних методичних прийомів навчання та їх взаємодії з навчальними матеріалами.

2. Чітке визначення і структуризація навчальних цілей із залученням здобувачів освіти до процесу їх формулювання, що сприяє підвищенню їхньої зацікавленості й усвідомленості в навчанні.

3. Формування у здобувачів освіти чіткого розуміння послідовності дій для досягнення поставлених цілей, а також роз’яснення сутності методичних прийомів, які використовуються у навчальному процесі. Ці умови створюють основу для розвитку позитивної мотивації до пізнання та підвищення його ефективності.

4. Перенесення акценту з існуючих мотивів провідної діяльності на пізнавальні цілі відбувається через включення процесу освоєння освітнього компонента в ту діяльність, яка відповідає провідній активності для конкретного вікового етапу (гра, спілкування, праця, пізнання). Таким чином, засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу необхідно інтегрувати у

їхню комунікаційну, навчально-пізнавальну та професійно-орієнтовану діяльність. Переважно це освітні компоненти клінічного профілю.

5. Навчальний матеріал має відповідати не лише навчальній програмі, а й враховувати вікові та особистісні інтереси здобувачів освіти. Він повинен бути здатним задовольнити їхню допитливість, спонукати до роздумів і здійснювати емоційний вплив. Таким чином створюються наукові гуртки та групи з вивчення проблемних питань.

6. Необхідно спрямовувати здобувачів освіти як на засвоєння способів організації власної навчальної діяльності, так і на освоєння методів майбутньої професійної діяльності. Для цього доцільно створювати ситуації, що відображають реалії, типові для їхньої майбутньої професії.

7. Орієнтація здобувачів освіти на методи самостійного здобуття знань, розвиток потреби в самостійному поглибленні й розширенні знань, а також формування внутрішнього прагнення до саморозвитку. Розглянувши освітньо-професійну програму спеціальності «Медсестринство» констатуємо, що на самостійну роботу виділено 50-60% навчального часу, тому цей пункт є надто важливим у забезпеченні набуття професійних компетентностей майбутніх медичних працівників.

8. Забезпечення можливості здійснювати самоконтроль, який стимулює позитивну мотиваційну свідомість, активність, відповідальність і адекватну самооцінку здобувача освіти. Зворотний зв’язок є обов'язковою умовою для виконання системи пізнавальних дій, оскільки він допомагає усвідомлювати, що вже відомо, а які знання ще потребують освоєння.

9. Створення ситуацій успіху в навчальній діяльності здобувача освіти. Викладачу слід не лише оцінювати результати навчання, а й відзначати сам процес навчання, використовуючи різноманітні форми заохочення: похвалу, схвалення в усній або письмовій формах. Таке підкріплення успіху є важливим фактором у процесі опанування освітнього компонента на всіх її етапах.

10. Формування міжособистісного контакту між здобувачами освіти та викладачем, а також між самими здобувачами освіти. Співпраця, партнерство та діалогова форма навчання позитивно впливають на мотиваційно-емоційну сферу особистості, сприяючи створенню сприятливої атмосфери для ефективного навчання.

2.3. Психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності мотивації здобувачів освіти

Зазначимо, що використовувались методи та методики однакові для групи як І так і ІІІ курсів. Процес навчання має створювати умови, які дозволять кожному здобувачу освіти вільно проявляти свої розумові здібності та максимально використовувати доступні ресурси, включаючи інформаційні технології, аудіо- і відеоматеріали, комп'ютерні та мобільні платформи для навчання і пошуку інформації. Важливо забезпечити можливість задоволення потреб здобувачів освіти і допомогти їм долати труднощі. Якщо у здобувача освіти виникає щире бажання до навчання, він активно дотримується всіх вимог освітнього процесу. У свою чергу, педагогічна діяльність має бути організована таким чином, щоб сприяти реалізації актуальних особистісних потреб кожного здобувача освіти.

Аналіз результатів дослідження мотивації до навчальної діяльності здобувачів освіти «Мотивація успіху і страх невдачі» опитувальник А.А. Реана показав, що більшість опитаних не виявляють явної схильності до успіху чи невдачі. Далі за чисельністю йдуть ті, хто прагне досягти успіху, а на останньому місці опинилися респонденти, які найбільше бояться невдач. Результати дослідження зведені в таблиці 2.2.

За даними таблиці 2.2. та рис. 2.2. можна зробити наступні висновки. У здобувачів освіти І курсу не прослідковується тенденції до успіху або невдачі. Слід зазначити, що це може бути пов'язано з низькою мотивацією або недостатнім інтересом до навчання. Основну частину студентів І курсу складають ті, у яких не виявлено певної тенденції, хоча у 33% студентів

виражені прагнення до успіху. Прагненні до успіху відображаються у високих академічних результатах, задоволеності вибором професії тощо. Найменша кількість респондентів демонструє страх перед невдачею (20%), причини якого можуть варіюватися: низький рівень домагань, негативний досвід у минулому, надмірні вимоги з боку батьків та інші фактори.

Таблиця 2.2.

Показники рівня мотивації навчальної діяльності здобувачів Житомирського медичного інституту «Мотивація успіху і страх невдачі» (опитувальник А.А. Реана)

Курс	Рівень мотивації успіху і боязнь невдачі					
	Страх невдачі		Певної тенденції не виявлено		Прагнення до успіху	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
І курс	6	20	14	47	10	33
ІІІ курс	4	12	10	36	16	52

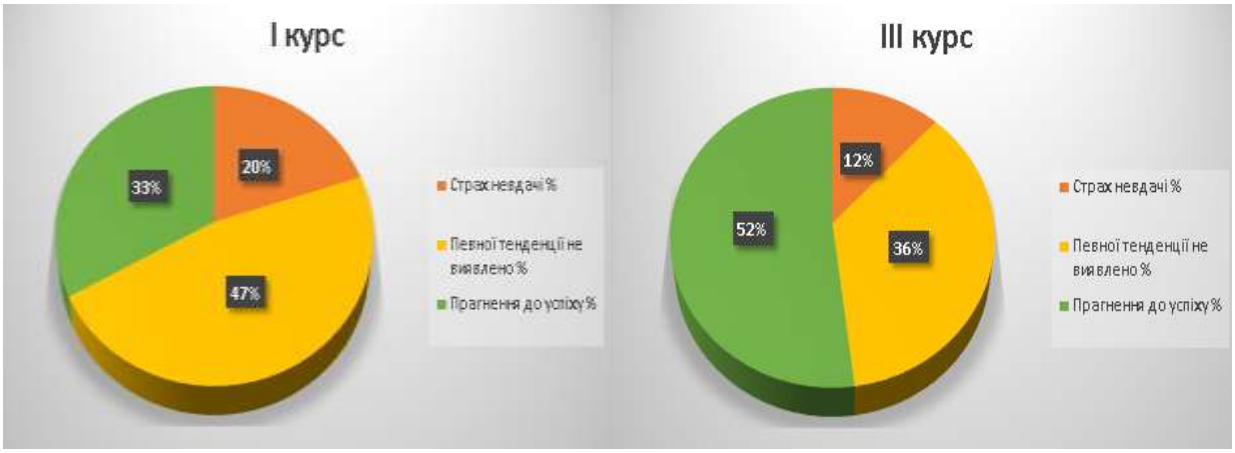

Рис. 2.2. Рівні мотивації навчальної діяльності здобувачів Житомирського медичного інституту «Мотивація успіху і страх невдачі»

У здобувачів освіти ІІІ курсу виявлено певні тенденції прагнення до успіху (52%), що виражається у високих академічних результатах,

задоволеності вибором професії тощо. Найменша кількість респондентів демонструє страх перед невдачею (12%).

За методикою Т. І. Ільїной «Вивчення мотивації навчання у виші» було встановлено, що для більшості респондентів домінуючим мотивом є прагнення отримати диплом. На другому місці знаходиться шкала, що відповідає оволодінню професією. Цікаво, що найменшу значущість респонденти надають шкалі «Набуття знань». Деталізовані кількісні показники, отримані в результаті дослідження, наведено в таблиці 2.3.

За даними таблиці 2.3. можна зробити висновки, що рівні мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти І та ІІІ курсу суттєво відрізняються за шкалами дослідження. Так здобувачі І курсу мають високий рівень мотивації за шкалою «Набуття знань» (45%), а здобувачі освіти ІІІ курсу за цією шкалою мають високий рівень мотивації – 58, середній – 36, низький – 6%. Це пояснюється тим, що здобувачі освіти чітко усвідомлюють, що на отриманих знаннях буде базуватися професійна підготовка і набуття професійних компетентностей.

Таблиця 2.3

Показники рівня мотивації навчальної діяльності за методикою «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т.І. Ільїна) здобувачів Житомирського медичного інституту

Рівні розвитку мотивації	Курс	Шкали					
		Шкала "Набуття знань"		Шкала "Оволодіння професією"		Шкала "Отримання диплому"	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
Високий	І	14	45	17	55	9	30
	ІІІ	17	58	20	67	25	84
Середній	І	10	35	6	20	11	38
	ІІІ	11	36	7	23	4	13
Низький	І	6	20	7	25	10	32
	ІІІ	2	6	3	10	1	3

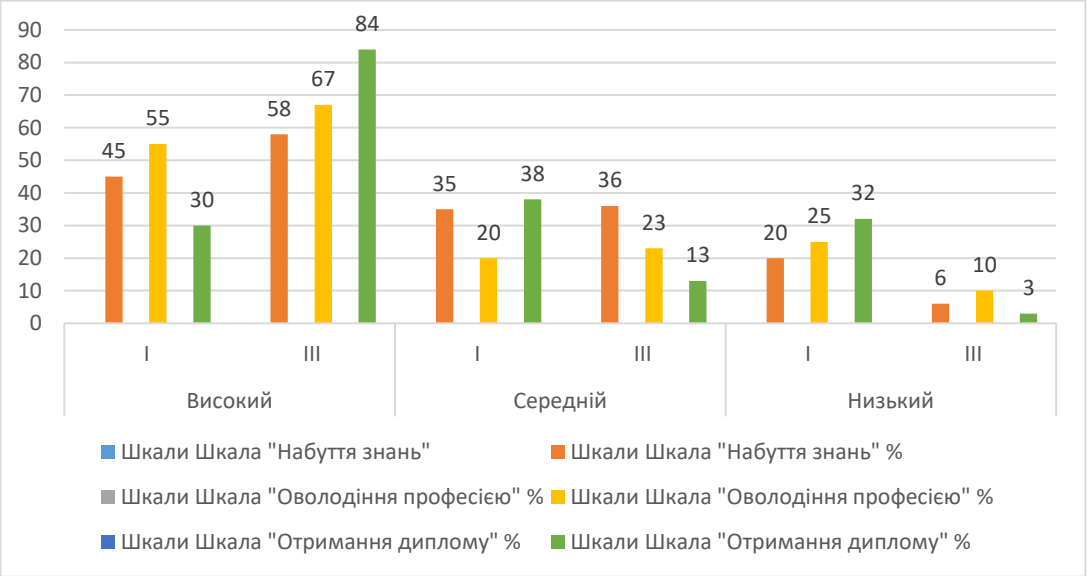

Рис. 2.3. Показники рівня мотивації навчальної діяльності за методикою «Вивчення мотивації навчання у виші» (Т.І. Ільїна) здобувачів Житомирського медичного інституту, у %

За шкалою «Оволодіння професією» здобувачі освіти і I і III курсу на високому рівні, 55 і 67% відповідно (рис.2.3.). Оволодіння професією медичної сестри(брата) – це процес, який вимагає поєднання теоретичних знань та практичних навичок, тому ці мотиви і є на високому рівні.

Дослідження рівня мотивації навчальної діяльності за шкалою «Отримання диплому» показало такі результати: переважають здобувачі освіти I курсу на середньому (38%) та низькому (32%) рівнях, це можна пояснити тим, що навчання розглядається як довготривалий процес і для отримання диплому потрібно ще довго вчитися; для здобувачів III курсу за шкалою «Отримання диплому» на високому рівні є більш досяжним по часу (84%) але і є такі респонденти які показали результат на середньому (13%) і низькому рівнях (3%). Цей результат можна пояснити не правильно обраною професією, оскільки праця медичної сестри/брата має високий рівень відповідальності. Помилки в роботі здатні призвести до серйозних наслідків, тому професія вимагає безкомпромісної точності та усвідомлення важливості кожної дії.

Опанування значного обсягу знань і навичок з таких дисциплін, як анатомія, фізіологія, фармакологія, догляд за хворими тощо, є обов'язковою умовою для медсестри/брата. Також необхідно вільно виконувати процедури, зокрема ін'єкції, перев'язки, а також вимірювання тиску та температури. Уміння співчувати, підтримувати пацієнтів психологічно й створювати комфортні умови є важливим аспектом роботи медсестри. Це допомагає встановлювати довірливі стосунки з пацієнтами та полегшувати їхній стан. Комунікабельність проявляється в тому, що медична сестра/брат повинен ефективно взаємодіяти як із пацієнтами та їхніми родичами, так і з іншими представниками медичної команди – це робить лікувальний процес цілісним і результативним. Зважаючи на напружений характер роботи, треба вміти зберігати спокій у критичних ситуаціях і продовжувати діяти професійно навіть під впливом емоційного чи фізичного виснаження.

Медична галузь постійно змінюється й удосконалюється. Медична сестра/брат має бути готовою до безперервного навчання, участі в курсах підвищення кваліфікації, семінарах і тренінгах для підтримки своїх знань на актуальному рівні.

Через умови роботи, що часто передбачають тривале перебування на ногах, піднімання важких предметів або догляд за лежачими пацієнтами, важлива гарна фізична форма. Уважність до деталей, що проявляється у отриманні лікарських призначень і безпомилкове виконання процедур є критичними для безпеки та здоров'я пацієнтів, тому увага до деталей є обов'язковою якістю в роботі медсестри/медбрата. Для успішної взаємодії з лікарями, колегами та адміністративним персоналом необхідна здатність до ефективної співпраці. Від командної роботи залежить загальний успіх лікувального процесу.

З огляду на вище вказане, важливим для нашого дослідження є розгляд мотивації професійної діяльності, що здійснимо за допомогою методики К.Замфір в модифікації А.Реана «Мотивація професійної діяльності».

Мотивація до професійної діяльності характеризується такими показниками як: внутрішньою мотивацією, зовнішньою позитивною та зовнішньою негативною мотивацією.

Результати дослідження мотивації професійної діяльності представлені у таблиці 2.4. звображені на рис.2.4.

Таблиця 2.4

Показники «Мотивація професійної діяльності» методики К.Замфір в модифікації А.Реана здобувачів Житомирського медичного інституту

Курс	Типи мотивів					
	Внутрішній		Зовнішній позитивний		Зовнішній негативний	
	осіб	%	осіб	%	осіб	%
I	14	45	9	28	7	27
III	25	86	3	9	2	5

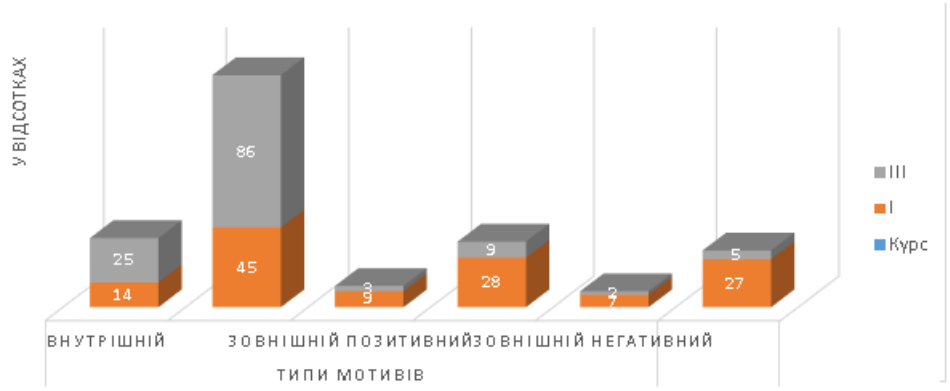

Рис. 2.4. Мотивація професійної діяльності здобувачів Житомирського медичного інституту

Аналізуючи дані, представлені у таблиці 2.4. та рис. 2.4. констатуємо факт, що на як на першому так і на III курсах у здобувачів освіти переважає внутрішня мотивація, що становить – 45% та 86% відповідно.

Спостерігаємо, що здобувачі освіти III курсу мають внутрішню мотивацію більш виражену (на 41% більше) ніж здобувачі освіти I курсу, це

пояснюється усвідомленими потребами вчитися, здобувати належні компетентності та бути фахівцем в охороні здоров'я. Відповідно зменшується кількість здобувачів освіти з зовнішнім типом мотивації, а саме: зовнішній позитивний тип мотивації з 28% осіб на І курсі до 9% – на ІІІ курсі; зовнішній негативний тип мотивації з 27% осіб на І курсі до 5% – на ІІІ курсі. Це можна пояснити, наприклад, невірно обраною професією.

Висунута гіпотеза, що психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти різних курсів є різними – підтверджена.

Доходимо висновку, що процес навчання має створювати умови, які сприяють вільному прояву розумових здібностей, а також передбачають можливість використання всіх доступних засобів (інформаційних технологій, аудіо-, відео-, комп'ютерного та мобільного навчання, пошуку інформації) для задоволення індивідуальних потреб і подолання різних перешкод. Якщо у здобувача освіти виникає мотивація до пізнавальної діяльності, він дотримується усіх вимог освітнього процесу. Водночас педагогічна діяльність має бути організована таким чином, щоб максимально відповідати актуальним особистісним потребам здобувачів освіти, тому в розділі 3 ми спробуємо розробити заходи активізації пізнавальної діяльності для здобувачів медичних професій.

Висновки до розділу 2

За результатами проведеного дослідження та обраними методиками можна зробити висновок, що мотивація студентів Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради до навчальної діяльності І та ІІІ курсів різниться, що пояснюється віковими та гуморальними особливостями.

Дослідження виявило, що у здобувачів освіти І курсу не прослідковується тенденції до успіху або невдачі. Основну частину студентів І курсу складають ті, у яких не виявлено певної тенденції, хоча у багатьох студентів виражені прагнення до успіху; у здобувачів освіти ІІІ курсу виявлено тенденції прагнення до успіху та менша кількість респондентів демонструє страх перед невдачею.

За методикою Т. І. Ільїної «Вивчення мотивації навчання у виші» домінуючим мотивом для здобувачів І курсу є «Набуття знань», що свідчить про зосередженість їх на навчальному процесі та їхнє прагнення до саморозвитку. Друге місце посів мотив «Отримання диплому», та «Оволодіння професією». Домінуючими мотивами для здобувачів освіти ІІІ курсу є «Отримання диплому». Друге місце посів мотив «Оволодіння професією», третє - «Набуття знань».

За методикикою К.Замфір в модифікації А.Реана «Мотивація професійної діяльності» здобувачі освіти Житомирського медичного інституту показали такі результати: здебільше здобувачі освіти І та ІІІ курсів мають внутрішню мотивацію, що пояснюється усвідомленими потребами вчитися, здобувати належні компетентності та бути фахівцем в охороні здоров'я. Кількість здобувачів освіти з зовнішнім типом мотивації, а саме: зовнішній позитивний тип мотивації зростає і, відповідно, з зовнішнім негативним типом мотивації скорочується у здобувачів освіти старших курсів.

Основні положення, висвітлені у другому розділі, знайшли своє відображення у таких публікаціях автора [21-25].

РОЗДІЛ 3
РОЗРОБКА ЗАХОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

3.1. Програма заходів активізації мотивації пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти

Враховуючи, що практична (клінічна) діяльність здобувачів медичної освіти є ключовою, та опираючись на теорію потреб А. Маслоу, можна зазначити: задоволення основних потреб здобувачів медичної освіти, таких як прагнення досягнення професійної майстерності, професійний розвиток, повага, визнання, відчуття компетентності та можливість професійного спілкування сприяє формуванню мотивованих майбутніх медичних фахівців.

У процесі організації освітнього процесу у закладах освіти склалася традиція, що 1 вересня здобувачів освіти урочисто вітають адміністрація та весь педагогічний колектив. Першими, з ким знайомляться здобувачі освіти є куратори груп, які протягом усього періоду навчання виступатимуть їх наставниками. На цьому етапі формується стійка мотивація до засвоєння професійних знань, умінь та навичок. Цей етап є важливим елементом освітнього процесу.

Одним із ключових завдань науково-педагогічного персоналу закладів вищої та фахової передвищої освіти є формування мотивації здобувачів освіти до опанування майбутньою професією. Для цього освітній процес організовується так, щоб зацікавити молодь здобувати знання, професійно розвиватися, створюючи сприятливе інформаційно-освітнє середовище. Позитивну мотивацію до вивчення медичних дисциплін можна сформувати через врахування потреб і бажань здобувачів освіти. Адже саме потреби стають рушійною силою, яка спонукає до активної діяльності та прагнення до самореалізації у майбутній професії.

Структуру формування мотивації пізнавальної діяльності можна представити наочно, що відображено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Структура формування мотивації пізнавальної діяльності здобувачів фахової передвищої медичної освіти

Реформа системи охорони здоров'я, розпочата в Україні у 2017 році, базується на фундаментальних змінах у багатьох соціально-економічних сферах. Актуальними постають питання підвищення якості медичних послуг через орієнтацію на пацієнта, зміну підходів до фінансування закладів охорони здоров'я та глобальну цифрову трансформацію медичної галузі. Зокрема, Національною службою здоров'я України запроваджено «Електронну систему охорони здоров'я» (ЕСОЗ) як обов'язковий компонент медичної реформи. Це уможливлює швидку взаємодію між пацієнтами, медичними працівниками та закладами охорони здоров'я за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Однак процес впровадження інформаційних технологій у закладах охорони здоров'я гальмується через низький рівень цифрових компетенцій медичних працівників, зокрема фахових молодших бакалаврів з медсестринства. Це пов'язано зі стрімким прогресом сучасних програмних рішень, а також застарілістю навчальних програм та практичних циклів щодо формування цифрових компетентностей та програмних результатів навчання у закладах фахової передвищої медичної освіти на додипломному та післядипломному рівнях. Недостатній рівень знань медичних сестер, фельдшерів у цій сфері призводить до зниження якості медичної допомоги. Саме тому є важливим навчання медичних працівників широкому використанню сучасних інформаційних технологій на додипломному рівні та підвищення рівня володіння працівниками закладів охорони здоров'я цифровими компетентностями.

У 2023 році в Україні затверджено Концептуально-референтну рамку цифрових компетентностей працівників сфери охорони здоров’я та забезпечення розвитку інформаційної культури, цифрової грамотності (цифрової освіченості), кібербезпеки і кібергігієни працівників сфери охорони здоров’я – документ, що містить опис структури рамки, концептуалізацію визначення рівнів володіння цифровою компетентністю, детальний опис цифрових компетентностей для працівників охорони здоров’я, що визначають обсяг знань, умінь і практичних навичок та ін.

Тому для активізації пізнавальної діяльності вкрай важливо здійснювати підготовку майбутніх медичних працівників використовуючи інформаційно-комунікаційні технології сучасного рівня.

Так нами розроблено програму заходів для актуалізації пізнавальної діяльності, що охоплює три основні блоки:

– змістовна та організаційна мотивація, цей блок зосереджений на посиленні значущості теоретичного навчання та оптимізації самого навчання.

– практично-орієнтована та практична мотивація, що спрямовано на посилення зв’язку між навчанням та майбутньою професією медика.

– рефлексивна та особистісно-орієнтовна мотивація, що зосереджено на самопізнанні, розвитку особистісних якостей та формуванні стійкої внутрішньої мотивації.

Програма заходів представлена активізації пізнавальної діяльності в табл.3.1.

Таблиця 3.1

Програма заходів активізації пізнавальної діяльності майбутніх медичних працівників

Захід	**Мета**	**Форма реалізації**
Професійне самовизначення	Усвідомлення власних цілей та цінностей у професії	Тренінги з кар’єрного планування, зустрічі з випускниками, психологічні тести на професійну схильність
Тренінги комунікативних навичок	Розвиток емпатії, уміння спілкуватися з пацієнтами та колегами.	Рольові ігри, розбір комунікативних кейсів "лікар-пацієнт"
Студентська наукова діяльність	Стимулювання дослідницького інтересу та самостійності.	Студентські наукові гуртки, підготовка тез, участь у конференціях
"Щоденник успіху" або Портфоліо	Рефлексія над власними досягненнями та прогалини.	Регулярне заповнення здобувачами освіти своїх досягнень, аналіз виконаних завдань, планування подальшого розвитку

Враховуючи розроблену програму заходів було підготовлено та проведено ряд заходів для актуалізації пізнавальної діяльності:

1. Виховний захід в онлайн режимі «Від школи фельдшерів до медичного інституту» (додаток Г).

2. Тренінг «Мотивація пізнавальної діяльності» (додаток Д).

3. Підготовлено троє здобувачів освіти до участі в XVI науково-практичній конференції з міжнародною участю «Вища освіта і практика в медсестринстві», сертифікати представлено в додатках (додаток Е).

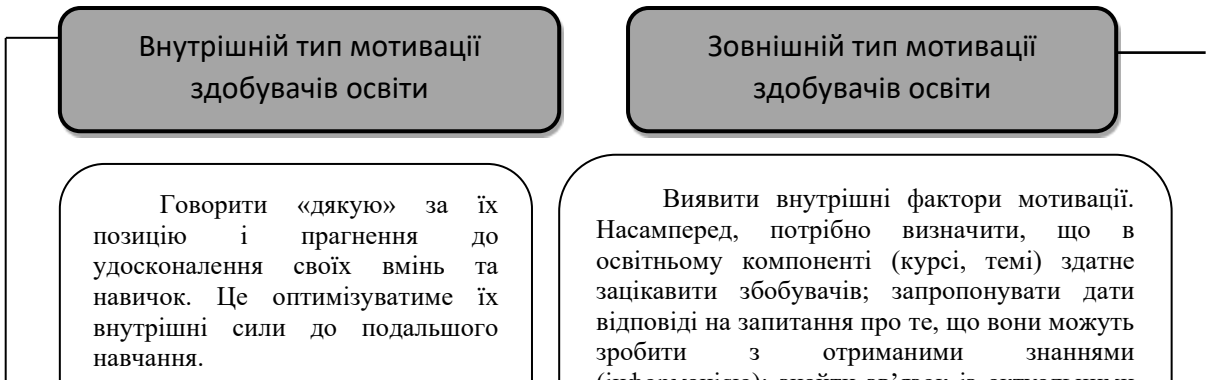
3.2. Практичні рекомендації щодо активізації мотивації пізнавальної діяльності здобувачів медичної освіти

Заслуговують на увагу дослідження Дж. Діркссен, у яких автором було визначено типи мотивації здобувачів освіти, стратегії поведінки, а також можливі дії викладача у відповідь на різноманітні поведінкові прояви [34]. Результати цих напрацювань наведено на рисунку 3.2.

Для здобувачів освіти із внутрішньою мотивацією надзвичайно важливими є позитивна оцінка їхньої діяльності, висловлення подяки за виконану роботу, а також надання можливостей для самостійного виконання особистісно значущих завдань.

Сприятливим чинником є залучення таких здобувачів освіти до ролі викладача, що дозволяє їм ділитися набутими знаннями та досвідом, водночас відчуваючи довіру та підтримку з боку педагога. Для здобувачів освіти із зовнішньою мотивацією викладач має забезпечити чітке й доступне пояснення навчального матеріалу, акцентуючи увагу на практичній значущості здобутих знань і їхній потенційній застосовності у реальних життєвих ситуаціях.

Важливим аспектом також є спостереження за емоційним станом таких здобувачів освіти.

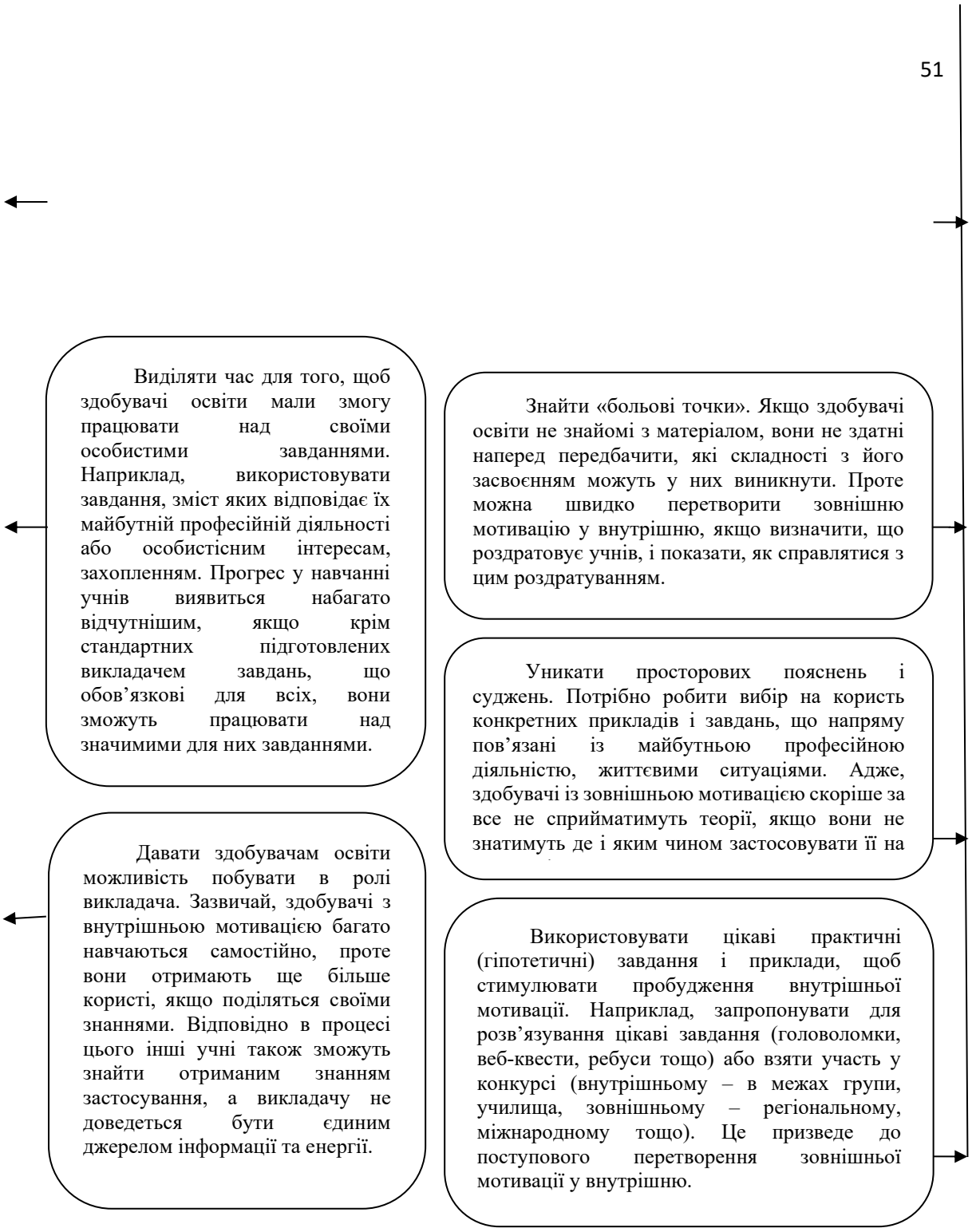

Рис. 2.2. Стратегічні дії викладача в залежності від типу мотивації здобувачів освіти за Дж. Дірксен [34], модифіковано автором

У разі виникнення роздратування, пов'язаного з недоліком знань або нездатністю знайти рішення, викладач повинен проактивно допомагати їм долати ці труднощі, демонструючи відповідні шляхи вирішення проблем і сприяючи розвитку вміння управляти емоціями.

Для підтримання сталої мотивації важливо приділяти значну увагу добре організованій самостійній та позааудиторній діяльності. Адже саме акцент на самостійній роботі здобувачів освіти відповідає ключовим вимогам сучасної освітньої системи: здатність самостійно опановувати нові знання, постійно їх оновлювати та ефективно орієнтуватися в потоці інформації. Усе це сприяє особистісному розвитку, вдосконаленню та підвищенню ефективності.

Так, враховуючи швидке оцифровування суспільних процесів все частіше звертаємо увагу на якість та швидкість надання медичних послуг в медичній галузі. Зростає потреба в формуванні та розвитку в майбутніх медичних працівників цифрової грамотності та відповідальності, мережево-інформаційної та кіберкультури, безпеки та кіберзахисту не лише інформаційного простору медичного закладу, а і захисту персональних даних пацієнтів та персоналу. Тому було прийняте рішення, розробити комплекс методичних рекомендацій для формування цифрової грамотності майбутніх медичних працівників, що активізує пізнавальну діяльність і допоможе розібратися в поняттях електронної системи охорони здоров'я, кібербезпеці та кібергігієні, роботі з персональними даними та низці професійних питань, пов'язаних з цифровізацією медичної сфери [2, 4, 6, 28].

Висновок до розділу 3

У третьому розділі розроблено та представлено комплекс заходів, спрямованих на активізацію мотивації пізнавальної діяльності для здобувачів фахової передвищої медичної освіти. Сформовано детально структуровану програму активізації мотивації до пізнавальної діяльності, яка інтегрує систему взаємопов'язаних педагогічних і психологічних впливів. Програма включає інноваційні методи навчання, такі як проблемно-орієнтоване навчання, кейс-методи, симуляційні тренінги, елементи гейміфікації, а також акцентує увагу на ранньому залученні до клінічних чи квазі-клінічних ситуацій для посилення практичної значущості матеріалу. Практичні рекомендації для викладачів та адміністрації закладів сформульовано на основі програми, пропонуючи

конкретний підхід до реалізації зазначених заходів. Рекомендації охоплюють такі аспекти, як важливість індивідуального підходу, створення сприятливого навчального середовища для розвитку самостійності та критичного мислення, а також регулярний зворотний зв'язок для підтримки внутрішньої мотивації здобувачів освіти. Також привернуто увагу до важливості розвитку цифрової компетентності здобувачів освіти оскільки відбувається швидке оцифрування медичних процесів у наданні медичної допомоги.

Запропоновані заходи є ключовим етапом у підвищенні якості підготовки майбутніх фахівців медичної сфери. Вони сприятимуть глибшому засвоєнню навчального матеріалу, а також формуванню необхідних професійних якостей, таких як відповідальність, ініціативність та прагнення до саморозвитку – навичок, що мають критичне значення для роботи в медицині. Таким чином, третій розділ створює міцну теоретичну і практичну основу для подальшого експериментального впровадження та апробації розроблених заходів, що стане предметом дослідження в наступних роботах.

Основні положення, висвітлені у третьому розділі, знайшли своє відображення у таких публікаціях автора [2], [4], [6], [11], [21], [22-25].

ВИСНОВКИ

Аналіз психолого-педагогічних літературних джерел показав, що тема «Психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти» є не достатньо досліджена і потребувала дослідження. У магістерській роботі подано теоретичне узагальнення та емпіричне дослідження проблеми вивчення мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти на прикладі Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради, що дало підстави для таких висновків:

1. У науковій літературі накопичено значний методологічний та експериментальний матеріал, що стосується психологічного феномену мотивації. Різноманітні аспекти та компоненти мотивації, включаючи зовнішню і внутрішню мотивацію, процеси постановки цілей та інші, аналізуються з різних теоретичних перспектив. Ці підходи, хоч і не об'єднані в єдину інтегровану теорію, ефективно доповнюють один одного. У рамках даного огляду психологічної літератури ми прагнули висвітлити логіку еволюції поглядів на визначення поведінкових особливостей здобувачів освіти, а також акцентувати увагу на тих аспектах мотивації, які здаються нам принциповими для розуміння специфіки мотиваційних процесів сучасної молоді.

2. Нами визначено, що *формування мотивації зводиться до набуття знань і розглядається як процес, орієнтований на задоволення потреб і формування зацікавленості здобувачів освіти до пізнавальної діяльності.*

Питання мотивів пізнавальної діяльності, поведінки і мотиваційних механізмів діяльності залишається одним із центральних у сучасній психології.

Пізнавальна мотивація є системним явищем, яке вирізняється цілеспрямованістю, стабільністю та динамічністю. Сьогодні прогрес у сфері освіти набув особливої актуальності, оскільки він відіграє ключову роль у розвитку особистості та підвищенні якості життя. Крім того, освітні досягнення здатні суттєво впливати на збереження здоров'я молодого покоління, сприяти

гармонізації соціальних взаємин і забезпечувати умови для сталого розвитку суспільства.

3. Процес навчання має створювати умови, які сприяють вільному прояву розумових здібностей, а також передбачають можливість використання всіх доступних засобів (інформаційних технологій, аудіо-, відео-, комп'ютерного та мобільного навчання, пошуку інформації) для задоволення індивідуальних потреб і подолання різних перешкод. Якщо у здобувача освіти виникає мотивація до пізнавальної діяльності, він дотримується усіх вимог освітнього процесу.

Результати емпіричного дослідження, що здійснені із залученням здобувачів освіти спеціальність 223 "Медсестринство" Житомирського медичного інституту Житомирської обласної ради підтвердили гіпотезу дослідження, що психологічні особливості мотивації пізнавальної діяльності здобувачів освіти різних курсів є різними.

4. У процесі дослідження впливу мотивації на пізнавальну діяльність та якість навчальних досягнень здобувачів освіти зазвичай виділяють два ключові чинники: особистісні (внутрішні) і ситуаційні (зовнішні). У процесі навчання надзвичайно важливо забезпечити умови, які стимулюватимуть здобувачів до всебічного освоєння теоретичних та практичних аспектів обраної спеціальності. Це дозволить їм у майбутньому ефективно використовувати набуті знання, навички у професійній діяльності.

5. Для здобувачів освіти з внутрішньою мотивацією особливо важливо отримувати схвальну оцінку їхньої діяльності, чути слова подяки за виконане завдання та мати можливість самостійно реалізовувати особистісно важливі проєкти. Для здобувачів освіти із зовнішньою мотивацією викладач повинен чітко та зрозуміло пояснювати навчальний матеріал, підкреслюючи його практичну цінність і можливість застосування у реальних життєвих обставинах. Для підтримання стабільної мотивації слід приділяти значну увагу належно організованій самостійній та позааудиторній діяльності. Саме фокус

на самостійній роботі здобувачів освіти відповідає основним вимогам сучасної освітньої системи: умінню самостійно освоювати нові знання, регулярно їх оновлювати та ефективно орієнтуватися в інформаційних потоках. Така діяльність сприяє особистісному розвитку, удосконаленню та підвищенню продуктивності.

6. Розроблено детально структуровану програму для активізації мотивації пізнавальної діяльності, яка об’єднує комплекс педагогічних і психологічних підходів. Програма передбачає впровадження інноваційних методів навчання, зокрема проблемно-орієнтоване навчання, використання кейс-методів, симуляційних тренінгів, елементів гейміфікації та концентрацію на ранньому залученні студентів до клінічних або квазі-клінічних ситуацій, що підвищує практичну значущість вивченого матеріалу. На основі програми сформульовано рекомендації для викладачів і адміністрації закладів. Запропоновано конкретні підходи до реалізації зазначених заходів, які охоплюють значущість індивідуалізованого підходу, створення сприятливого освітнього середовища для розвитку самостійності та критичного мислення, а також акцент на регулярному зворотному зв'язку як засобі підтримки внутрішньої мотивації здобувачів освіти. Особливу увагу приділено необхідності формування цифрової компетентності студентів у зв’язку зі швидкою диджиталізацією медичних процесів і надання медичної допомоги.

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980. URL: https://sum.in.ua/ (дата звернення: 26.09.2025).

2. Базові аспекти цифровізації та цифрової трансформації охорони здоров'я: метод. реком. до вивчення освітнього компонента «Основи медичної інформатики» / Сікорака Л.А. та ін. Житомир: ЖМІ, 2024. 20 с.

3. Венгер О. П. Психолого-педагогічні особливості розвитку пізнавальної діяльності студентів вищого навчального закладу : дис. … канд. психол. наук : 19.00.07. Острог, 2014. 225 с. URL: https://theses.oa.edu.ua/DATA/33/VengerOP.pdf (дата звернення: 05.08.2025).

4. Використання сучасних цифрових технологій для професійного розвитку медичної сестри. Рамка цифрової компетентності працівника охорони здоров'я: метод. реком. до вивчення освітнього компонента «Основи медичної інформатики» / Сікорака Л.А. та ін. Житомир: ЖМІ, 2024. 25 с.

5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

6. Гордійчук С.В., Кірячок М.В., Грищук С.М., Сікорака Л.А., Волошенюк О.А., Звінчук О.В., Александренко Г.Д., Соколовська Д.І. Сучасні підходи до підвищення рівня цифрової компетентності здобувачів медичної освіти// *Україна. Здоров'я нації*. 2024. № 4 (78). С.17-24. URL: https://doi.org/10.32782/2077-6594/2024.4/03 (Scopus). (дата звернення: 05.08.2025).

7. Данилюк М.О. Кулаковський Т.Ю. Теоретичний аналіз психологічних особливостей мотиваційної сфери творчої особистості. *Актуальні проблеми психології особистісного зростання*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції для молодих учених (19 квітня 2019 р., м. Житомир). Житомир. С. 260-261.

8. Ільніцька Т. Дослідження ефективності підготовки майбутніх медсестер до професійної діяльності в умовах цифровізації медичних коледжів.

Сучасні інноваційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2023. № 69. С. 35-42. URL: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-35-42 (дата звернення: 05.04.2025).

9. Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

10. Огнев'юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку (світоглядно-методологічний аспект): автореф. дис. … д-ра. філос. наук: 09.00.03. Київ, 2003. 36 с.

11. Основи кібербезпеки, кіберзахисту та кібергігієни: метод. реком. до вивчення освітнього компонента «Основи медичної інформатики» / уклад. Сікорака Л.А. та ін. Житомир, 2024. 33 с.

12. Кириченко В. В. Особистість у сучасному інформаційному суспільстві: монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 245 с.

13. Кириченко В.В. Формування картини світу особистості у сучасному інформаційному суспільстві : дис….доктора психол. наук : 19.00.01 / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, Київ, 2021. 44 с.

14. Кочарян О. С., Фролова Є. В., Павленко В. М. Структура мотивації навчальної діяльності студентів: навчальний посібник. Харків, 2011. 40 с.

15. Микитюк С. О., Микитюк С. С. Мотивація начальної діяльності як ресурс освітнього процесу. *Збірник наукових праць Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2021. № 76, Т.2. С. 121–126.

16. Лавринюк О., Кириченко В.. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та практичної психології.* 2023. № 1. С. 34-39. URL: https://doi.org/10.32782/psy-2023-1-6 (дата звернення: 07.03.2025).

17. Павко А. Українська фундаментальна наука – інтелектуальний чинник формування традицій та цінностей європейської цивілізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

Філософія , 2024. № 1 (10). С. 26-31. URL: https://doi.org/10.17721/2523-4064.2024/10-5/11 (дата звернення: 05.03.2025).

18. Петренко В.В., Василенко О.М. Професійна спрямованість та чинники, що впливають на вибір професії студентами закладів вищої освіти. *Актуальні питання соціальної роботи: надбання, проблеми, перспективи: збірник наукових праць студентів та викладачів*. Хмельницький, 2020. Вип. 1. С. 90-93. URL: https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/066b60e1-a51d-407b-bfa9-151b30b48e3a/content (дата звернення: 05.03.2025).

19. Профспілка працівників освіти і науки України. Сайт. Вплив війни на вищу освіту в Україні. (5 жовтня 2022 року). URL: https://pon.org.ua/info-english/engnews/9820-impact-of-the-war-on-higher-education-in-ukraine.html (дата звернення: 05.08.2025).

20. Сікорака Л.А. Мотивація пізнавальної діяльності здобувачів фахової передвищої медичної освіти. *Психологічні засади збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу*: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 вересня 2025 р., м. Вінниця). Вінниця. С. 479 - 484.

21. Сікорака Л.А. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладів вищої освіти. *Вісник науки та освіти.* № 1 (19), 2024, С. 1245-1259. URL: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-1245-1259 (дата звернення: 05.09.2025).

22. Сікорака Л., Тронь Т., Ящук О., Жукова Г., Лахач Т. Змішане навчання в епоху цифрової трансформації *Наука і техніка сьогодні*. № 1 (29), 2024, С. 591-604. URL: https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-1(29)-591-604 (дата звернення: 05.09.2025).

23. Сікорака Л., Ящук О., Кириченко Л. STEM-навчання в освітній парадигмі XXI століття / *Вісник науки та освіти.* Серія педагогіка. № 6(24), 2024. С. 1078-1092. URL:

http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/12911/12973 (дата звернення: 05.09.2025).

24. Сікорака Л.А. Мотиваційно-ціннісна складова у формуванні цифрової компетентності. *Вища освіта і практика в медсестринстві*: матеріали XIV науково-практичної конференції з міжнародною участю (26 жовтня 2023. Житомир.) Житомир. С.231-233. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1KObKKB5aspT3PbtG6YIV7DDlFdDOtdM5 (дата звернення: 05.09.2025).

25. Стандарт фахової передвищої освіти з медсестринства. Електронний ресурс. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzheni.standarty/2021/11/08/223-Medsestrinstvo.pdf (дата звернення: 10.08.2025).

26. Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів (слухачів) з професійної підготовки у професійно-технічних навчальних закладах: Наказ від 14.06.2001 р. № 459 / Міністерство освіти і науки України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0459290-01 (дата звернення: 10.10.25).

27. Теоретичні засади функціонування електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ) України: метод. реком. до вивчення освітнього компонента «Основи медичної інформатики» / Сікорака Л.А. Житомир, 2024. 25 с.

28. Трохименко В. З. Гречуха І. А. Дослідження мотивації професійної діяльності. *Маркетингові дослідження: сучасні тенденції:* матеріали міжнародної науково-практичної конференції (15 квітня 2022 р., м. Чернігів). Чернігів. С. 144–146.

29. Шерман, М., Пуховський, Е., Камбалова, Ю., & Кдирова, І. Майбутнє дистанційної освіти на війні чи освіта майбутнього (український кейс). *Освіта майбутнього.* 2022. 2(3), 13–22. URL: https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.30 (дата звернення: 05.08.2025).

30. Шинкарук Л. В., Крикун В. С., та ін. Імовірнісно-статистичні методи в психолого-педагогічних дослідженнях: навчальний посібник. Хмельницький: вид-во НАДПСУ. 2019. 272 с.

31. Ярослав Н. С., Король В. С. Пізнавальні психічні процеси та пізнавальна діяльність особистості : навч.-метод. посіб. Ніжин : НДПУ, 2004. 110 с.

32. Escriva-Boulley G., Tessier D., Sarrazin, P. Laposengagement de laposélève en EPS, la motivation autodéterminée. URL: : https://www.researchgate.net/publication/331297209_L'engagement_des_eleves_en_EPS_la_motivation_autodeterminee (дата звернення: 05.08.2025).

33. Dirksen Julie. Design for How People Learn Paperback – Illustrated. Financial Times Prentice Hall, 24.12.2015 p.304 с.

34. Deci L. E., Ryan R. M. Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior. New York, London: Plenum Press, 1985. URL: http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7 (дата звернення: 17.08.2025).

35. La motivation à apprendre : interdépendance des caractéristiques individuelles et contextuelles. Blanchard C., Pelletier L., Otis N., Sharp E. Revue des sciences de l'éducation, 2004. Vol. 30 № 1. P. 105–123. URL: https://doi.org/10.7202/011772ar (дата звернення: 01.08.2025).

36. Sarrazin P., Pelletier L., Deci, Ryan R. Nourrir une motivation autonome et des conséquences positives dans différents milieux de vie : les apports de la théorie de l'autodétermination. 01.01.2011. URL: https://scholavie.fr/2011/01/01/nourrir-une-motivation-autonome-et-des-consequences-positives-dans-differents-milieux-de-vie-les-apports-de-la-theorie-de-lautodetermination/ (дата звернення: 20.010.2025).

37. S.Gordiichuk, M.Kiriachok, S. Hryshchuk, L. Sikoraka, H.Aleksandrenko, D. Sokolovska, and O. Zvinchuk. «Outcomes of implementing updated curricula for enhancing digital competence in undergraduate and post-diploma nursing education» // Official journal of the Polish Medical Association

Wiadomości Lekarskie has been published since 1928. Vol. LXXVII, Issue 11, p.p. 2161-2167, November 2024, URL: https://doi.org/10.36740/WLek/197087 (дата звернення: 20.10.2025).